

Udział społeczeństwa obywatelskiego
w Partnerstwie na rzecz
Zintegrowanych Inwestycji
Terytorialnych
Funduszy Europejskich
na lata 2021 – 2027

Przegląd zasad i ich realizacji w perspektywie bieżącej
wraz z rekomendacjami na przyszłość

Realizator: Ryszard Skrzypiec
Ośrodek Badań Aktywności Lokalnej
kontakt: obal.rskrzypiec@gmail.com, 660 091 848

Zleceniodawca: Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, Warszawa

Kobiór, czerwiec 2024 r.

Spis treści

Skróty

Wprowadzenie

Metodologia badania

Podstawy prawne instrumentów terytorialnych i zasady partnerstwa

Instrumenty terytorialne

Zasada partnerstwa w instrumentach terytorialnych

Udział społeczeństwa obywatelskiego w wdrażaniu instrumentów terytorialnych

Charakterystyka instrumentów terytorialnych w Polsce

Partycypacja społeczna w opracowaniu Strategii ZIT

Ciało doradcze Związku ZIT

Rola NGO w Strategii ZIT

Relacje z Komitetem Monitorującym program Funduszy Europejskich w regionach

Podsumowanie: obserwacje, wnioski, rekomendacje

Obserwacje i wnioski

Rekomendacje

ZIT w regionach

Dolnośląskie

Kujawsko-pomorskie

Lubelskie

Lubuskie

Łódzkie

Małopolskie

Mazowieckie

Opolskie

Podkarpackie

Podlaskie

Pomorskie

Śląskie

Świętokrzyskie

Warmińsko-mazurskie

Wielkopolskie

Zachodniopomorskie

Załącznik

Skróty

BIP – Biuletyn Informacji Publicznej
FE – Fundusze Europejskie na lata 2021 – 2027
GPR – gminny program rewitalizacji
IP – Instytucja Pośrednicząca
IZ – Instytucja Zarządzająca
IIT – Inny Instrument Terytorialny
JST - jednostka samorządu terytorialnego
KM – Komitet Monitorujący FE dla regionu
LGD – lokalna grupa działania
MFiRR - Ministerstwo Funduszy i Rozwoju Regionalnego
MOF – miejski obszar funkcjonalny
NGO – organizacja pozarządowa
OF – obszar funkcjonalny
OM – obszar metropolitalny
UE – Unia Europejska
ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Wprowadzenie

Badanie udziału społeczeństwa obywatelskiego w Partnerstwie na rzecz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Funduszy Europejskich na lata 2021 – 2027 zostało wykonane w celu weryfikacji zasad i ich realizacji w bieżącej perspektywie finansowej oraz przygotowania rekomendacji w zakresie rozwiązań wzmacniających realizację tej zasady w bieżącej i kolejnych perspektywach finansowych Unii Europejskiej.

Przedmiotem badania są wybrane aspekty funkcjonowania instrumentów terytorialnych w Polsce bieżącej perspektywy finansowej UE, w szczególności:

- realizacja zasady partnerstwa w Związkach ZIT;
- potencjalna i rzeczywista rola organizacji pozarządowych w planowaniu i wdrażaniu tych instrumentów.

Produktem badania jest zestaw obserwacji, wniosków i propozycji rekomendacji na potrzeby wprowadzenia ewentualnych zmian w realizacji zasady partnerstwa w bieżącej perspektywie finansowej UE oraz planowania kolejnej perspektywy.

Odbiorcą tego materiału są:

- Ministerstwo Funduszy i Rozwoju Regionalnego,
- partnerzy zaangażowani w realizację instrumentów terytorialnych w bieżącej perspektywie,
- podmioty zaangażowane w planowanie oraz wdrożenie kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Uwaga: Terminologia w kontekście realizacji zasady partnerstwa często jest nieprecyzyjna. Ustawa wdrożeniowa mówi o zaangażowaniu w ZIT-ach „partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych”. Jednak w wielu sformułowaniach np. w niektórych dokumentach¹ jak i w potocznym rozumieniu, traktuje się partnerów społeczno-ekonomicznych szeroko – jako wszystkich partnerów spoza administracji. Z kolei Umowa Partnerstwa w kontekście ciał doradczych mówi wprost o „wszystkich właściwych dla obszaru realizacji ZIT” partnerach. Dlatego w tekście konsekwentnie (poza cytatami) posługujemy się terminem „partnerzy”, szczególnie dla opisu ciał doradczych ZIT.

¹ Chociażby w dokumencie „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027, Minister Funduszy i Rozwoju Regionalnego <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027> Umowa Partnerstwa idzie o krok dalej i wzmacnia pozycję partnerów społeczno-gospodarczych, wymagając uwzględnienia w strukturze Związku ZIT, umocowanego w prawny sposób, ciała doradczego składającego się z przedstawicieli wszystkich właściwych dla obszaru realizacji ZIT partnerów.

Metodologia badania

Badanie o charakterze eksploracyjnym wykonano w okresie od 15 maja do 30 czerwca 2024 r.

Dane na temat Związków ZIT zebrano techniką desk research ze stron internetowych i BIP Związków ZIT, JST, stowarzyszeń JST oraz uzupełniając korespondencyjnie z komórek odpowiedzialnych za opracowanie i wdrożenie Strategii ZIT.

Zakres gromadzonych danych obejmuje:

- liczebność Związków ZIT;
- formę organizacyjno-prawną;
- dokumenty strategiczne: zatwierdzone Strategie ZIT lub ich projekty;
- informacje o ciałach doradczych Związków ZIT (liczebność, struktura członkostwa);
- regulaminy ciał doradczych partnerów.

Powyższe dane przeanalizowano pod kątem:

- kompetencji i zadań, liczebności i składu, trybu rekrutacji oraz zasad funkcjonowania ciał doradczych;
- miejsca, roli i znaczenia NGO, partnerów spoza administracji publicznej w tworzeniu i wdrażaniu strategii ZIT.

Badanie podjęło próbę odpowiedzi na następujący zestaw pytań badawczych:

- Na jakich podstawach prawnych realizowana jest zasada partnerstwa w Związkach ZIT? Jakie ma to konsekwencje dla funkcjonowania ciał doradczych Związków ZIT? Jakie zmiany w przepisach mogą wzmocnić partnerstwo w Związkach ZIT w przyszłości?
- Na jakich formalnych zasadach powoływane są i funkcjonują ciała doradcze Związków ZIT? Jakie to ma konsekwencje dla funkcjonowania ciał doradczych Związków ZIT? Jakie zmiany w przepisach dotyczących powoływania i funkcjonowania ciał doradczych Związków ZIT mogą wzmocnić partnerstwo w Związkach ZIT w przyszłości?
- Jak faktycznie powoływane są ciała doradcze w Związkach ZIT? Jakie to ma konsekwencje dla ich składu (różnorodność branżowa, typy podmiotów z uwagi na istotne cechy) i skuteczności działania (poczucie sprawstwa)? Jakie rozwiązania mogą wzmocnić partnerstwo w Związkach ZIT w przyszłości?
- Jakie (faktycznie) miejsce zajmują organizacje pozarządowe, podmioty społeczeństwa obywatelskiego w procesach opracowania i wdrażania Strategii ZIT? Czy są tylko w ciałach doradczych, czy też w innych relacjach? Czy ich przedstawiciele pełnią jakieś funkcje w strukturze ciał doradczych? Jakie plusy i minusy tych rozwiązań można zidentyfikować? Jakie rozwiązania mogą wzmocnić partnerstwo (rolę organizacji pozarządowych) w Związkach ZIT w przyszłości?
- Jaką faktyczną rolę odgrywają organizacje pozarządowe, podmioty społeczeństwa obywatelskiego w funkcjonowaniu Związków ZIT. Jakie to ma konsekwencje dla procesu decyzyjnego ZIT? Jakie rozwiązania mogą wzmocnić partnerstwo w Związkach ZIT w przyszłości?

- Czy organizacje pozarządowe, podmioty społeczeństwa obywatelskiego wchodzące w skład w ciał doradczych Związków ZIT otrzymują wsparcie w pełnieniu tej funkcji? Jak to ma konsekwencje dla procesu decyzyjnego w Związkach ZIT? Jakie rozwiązania mogą wzmocnić partnerstwo w Związkach ZIT w przyszłości?

W rezultacie wykonanych czynności badawczych

- przeglądu stron internetowych Związków ZIT – 45;
- przeglądu stron internetowych JST, Liderów i partnerów Związku ZIT – 52;
- korespondencji e-mail – wysłano 66 próśb o dostęp do strategii i/lub składu oraz regulaminu ciała doradczego

zgromadzono następujące dane:

- Strategie – 41 przyjętych, 42 projekty, 14 niedostępnych;
- składy ciał doradczych: informacje o składach ciał doradczych dostępne są w kilku formatach:
  - pełne (zawierają imię i nazwisko oraz nazwę reprezentowanego podmiotu lub tylko reprezentowanego nazwę podmiotu) – mamy 53 takie informacje;
  - niepełne (zawierają imię i nazwisko reprezentanta, ale bez nazwy reprezentowanego podmiotu) – mamy 11 takich informacji;
  - brak informacji o liczebności i składzie ciała doradczego – 33;
- regulaminy ciał doradczych – zebraliśmy 25 dokumentów.

Podstawy prawne instrumentów terytorialnych i zasady partnerstwa

W tej części omawiamy podstawy prawne funkcjonowania instrumentów terytorialnych i realizacji zasady partnerstwa w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027.

Instrumenty terytorialne

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa² działania realizowane w Celu Polityki 5 “Europa bliższa obywatelom” muszą być wdrażane za pomocą instrumentów terytorialnych, wskazanych w art. 28 rozporządzenia ogólnego³.

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w Polsce wdrażane będą wszystkie narzędzia terytorialne wymienione w art. 28 rozporządzenia ogólnego, czyli:

- zintegrowane inwestycje terytorialne;
- rozwój lokalny kierowany przez społeczność⁴;
- inny instrument terytorialny (IIT).

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) są formą współpracy zorganizowanych w partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw w celu wspólnej realizacji projektów finansowanych z Funduszy Europejskich. Instrument “jest przeznaczony wyłącznie dla miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF), wyznaczonych przez samorząd wojewódzki w strategii rozwoju województwa jako OSI o znaczeniu regionalnym. Objęcie interwencją ZIT jest rekomendowane w szczególności dla MOF miast średnich tracących funkcje społeczno–gospodarcze oraz wszystkich MOF wdrażających instrument ZIT w perspektywie finansowej 2014–2020, w tym MOF ośrodków wojewódzkich.”⁵

Zgodnie z zapisami Ustawy Wdrożeniowej⁶ oraz Umowy Partnerstwa, zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa (powołanie Związku ZIT) możliwe jest w czterech formach:

- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienia międzygminnego;
- związku międzygminnego, powiatowego lub powiatowo–gminnego;

2 Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021 – 2027 w Polsce z 30 czerwca 2022 r.

https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/114627/Umowa_Partnerstwa_na_lata_2021_2027.pdf.

3 Rozporządzenie (UE) 2021/1060 “Wspólne zasady dotyczące unijnych funduszy (2021 – 2027)”,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:32021R1060>

4 Instrument nie zostanie zastosowany w żadnym z analizowanych MOF.

5 Umowa Partnerstwa, s. 131.

6 Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (Dz. U. poz. 1079). [Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 \(sejm.gov.pl\)](https://sejm.gov.pl)

- związku metropolitalnego województwa śląskiego.

Instrument ZIT może być realizowany w oparciu o:

- strategię ZIT;
- strategię rozwoju ponadlokalnego.

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ogólnego strategia rozwoju ponadlokalnego pełni rolę strategii terytorialnej, której działania realizowane będą jako zintegrowana inwestycja terytorialna, z uwagi na wsparcie z różnych źródeł:

- co najmniej jednego funduszu;
- więcej niż jednego programu;
- więcej niż jednego priorytetu w ramach tego samego programu⁷.

Ustawa Wdrożeniowa stanowi, że warunkami realizacji ZIT są:

- powołanie związku ZIT;
- opracowanie i uchwalenie przez podmioty tworzące związek ZIT strategii terytorialnej;
- opracowanie i uchwalenie do dnia 31 grudnia 2025 r. strategii rozwoju ponadlokalnego, a do czasu jej uchwalenia opracowanie i uchwalenie strategii ZIT.

Celami wdrażania ZIT są:

- budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT, zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym;
- wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego;
- wspieranie realizacji projektów i zdolności do pozyskania środków z różnych źródeł.

Inny Instrument Terytorialny

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa "IIT jest instrumentem wspierającym rozwój obszarów powiązanych funkcjonalnie przez realizację projektów, które wymagają współpracy JST zgodnie ze wspólnie opracowaną strategią. W pierwszej kolejności instrumentem powinny być objęte obszary strategicznej interwencji, czyli skupiska gmin zagrożonych trwałą marginalizacją czy obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze."⁸

IIT może być realizowany w oparciu o gminne programy rewitalizacji (GPR), dla których podstawą prawną jest ustawa o rewitalizacji. GPR będą obligatoryjnie pełnić funkcję strategii IIT w odniesieniu do przewidzianych w nich działań finansowanych ze środków polityki spójności. Ponieważ GPR jest sporządzany w procesie partycypacyjnym, aby spełniał warunki strategii IIT, wystarczy uzupełnić GPR o "opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych".⁹

⁷ Art. 29 i art. 30.

⁸ Umowa Partnerstwa, s. 132.

Zasada partnerstwa w instrumentach terytorialnych

Zastosowanie zasady partnerstwa w instrumentach terytorialnych wynika z:

- rozporządzenia UE 2021/1060;
- Europejskiego Kodeksu postępowania ws. partnerstwa¹⁰,
- wytycznych Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2021 – 2027,
- Umowy Partnerstwa;
- Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027;
- ustawy wdrożeniowej.

Zgodnie z zapisami dokumentu pt. “Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027”¹¹ wdrożenie zasady partnerstwa “gwarantuje kontrolę społeczną i większe zaangażowanie podmiotów różnych szczebli w realizację programu i odpowiedzialność za planowane interwencje. Pozwala także na korzystanie z wiedzy i doświadczenia szerszej grupy instytucji oraz zapewnia większą przejrzystość w podejmowaniu decyzji.”

Wynikająca z zasady partnerstwa “partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę realizacji instrumentu ZIT poprzez prowadzenie konsultacji społecznych oraz w pracach ciała doradczego.” Zgodnie z zapisami ustawy wdrożeniowej w przygotowaniu i wdrażaniu strategii w ramach ZIT oraz IIT zapewnione jest uczestnictwo partnerów społecznych i gospodarczych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji¹².

W analizie koncentrujemy uwagę na płaszczyznach udziału społeczeństwa obywatelskiego w realizacji instrumentów terytorialnych w perspektywie finansowej 2021 – 2027:

- przygotowania strategii;
- ciał doradczych ZIT;
- miejsca i roli w wdrażaniu strategii.

9 Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, 11 sierpnia 2022 r.

<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-20-1-2027> [dostęp 6.06.2024 r.]

10 Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r., [Rozporządzenie delegowane Komisji \(UE\) nr 240/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych \(europa.eu\)](#)

11 Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027, Minister Funduszy i Rozwoju Regionalnego, s. 15. <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027>

12 Art. 34 ust. 15 pkt 6 i art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy wdrożeniowej.

Ciało doradcze

Ustawa wdrożeniowa stanowi, że w przypadku ZIT uczestnictwo społeczeństwa obywatelskiego jest zapewnione w szczególności przez ciało doradcze partnerów umocowane w sposób właściwy dla formy prawnej partnerstwa Związku ZIT. Ciało doradcze składa się z wszystkich partnerów i organizacji właściwych dla obszaru realizacji ZIT¹³.

Konsultacje społeczne Strategii ZIT

Proces konsultacji strategii ZIT powinien być zgodny z zasadą partnerstwa opisaną w art. 8 rozporządzenia UE 2021/1060, a strategii rozwoju ponadlokalnego także zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju¹⁴.

¹³ Art. 34 ust. 15 pkt 6 i art. 36 ust. 8 pkt 4.

¹⁴ Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021.1057), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20062271658/U/D20061658Lj.pdf>.

Udział społeczeństwa obywatelskiego w wdrażaniu instrumentów terytorialnych

W tej części opracowania prezentujemy analizę zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w wdrażaniu instrumentów terytorialnych w Polsce w praktyce.

Charakterystyka instrumentów terytorialnych w Polsce

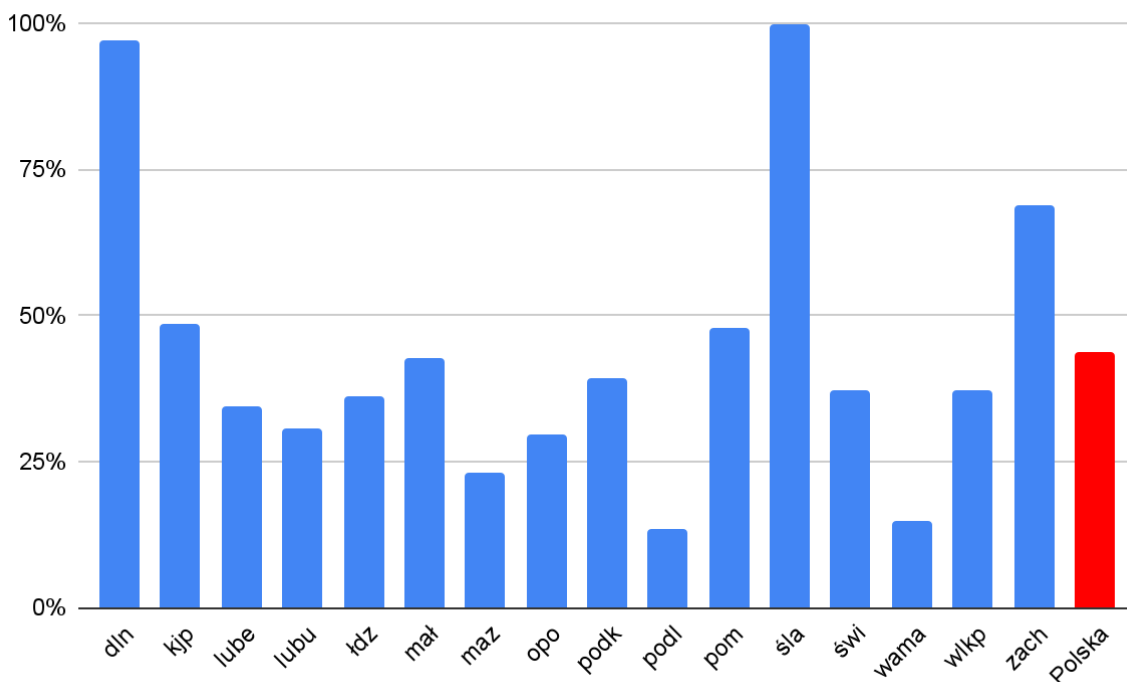
Wg danych Ministerstwa Funduszy i Rozwoju Regionalnego w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027 w Polsce instrumenty terytorialne (ZIT, IIT lub GPR¹⁵) będą realizowane w 95 Miejskich Obszarach Funkcjonalnych (MOF). Listę analizowanych instrumentów uzupełniają 2 IIT (Wrocławskiego OF i Otuliny Podkarpackiej), które widnieją w wykazach na stronach internetowych Funduszy Europejskich dla Dolnośląskiego i Małopolskiego. Listę MOF prezentujemy w tabeli nr 2 zamieszczonej w Załączniku.

O liczbie i zasięgu MOF w województwie decydują władze samorządowe w Strategii Rozwoju Województwa.

Rozkład MOF w poszczególnych województwach jest mocno zróżnicowany i mieści się w przedziale od 1 (mazowieckie i opolskie) do 17 (lubelskie). Najczęściej od 3 do 7. Wyodrębnione instrumenty terytorialne w poszczególnych województwach skupiają różny odsetek gmin: od kilkunastu procent w podlaskim i warmińsko-mazurskim, po prawie wszystkie w dolnośląskim lub wszystkie JST (gminy i powiaty) w śląskim), średnio w kraju 44%. W 13 województwach Związki ZIT nie skupiają połowy gmin.

Wyk. 1 Odsetek gmin w województwach objętych instrumentami terytorialnymi w perspektywie UE na lata 2021 – 2027

15 Gminny Program Rewitalizacji, zastosowany w znacznym odsetku MOF województwa lubelskiego.

Instrumenty terytorialne realizowane są we wszystkich obecnych miastach wojewódzkich, ale nie we wszystkich byłych miastach wojewódzkich. Poza Związkami ZIT znalazły się:

- Skierniewice w województwie łódzkim,
- Ciechanów, Ostrołęka, Płock i Radom w województwie mazowieckim.

OF realizujące instrumenty terytorialne liczą od 1 (MOF Hrubieszowa¹⁶) do 81 JST (gminy i powiaty, Subregion Centralny w województwie śląskim). Najczęściej jest to kilka lub kilkanaście JST.

W skład 54% Związków ZIT wchodzi gminy i powiaty.

Partnerstwa na rzecz Związków ZIT przyjmują trzy formy organizacyjne:

- porozumienie międzygminne,
- związek powiatowo-gminny,
- stowarzyszenie JST.

Partycypacja społeczna w opracowaniu Strategii ZIT

Strategie ZIT opracowane są na 3 różne sposoby:

- siłami własnymi Związku ZIT przez Biuro ZIT, członków MOF, w tym grupę roboczą, która stanowi załączek ciała doradczego;
- siłami własnymi Związku ZIT i przy wsparciu podmiotu zewnętrznego;
- wyłącznie przez podmiot zewnętrzny, przy minimalnym zaangażowaniu Związku ZIT.

Niezależnie od sposobu opracowania Strategii w procesie biorą udział partnerzy

¹⁶ W którym będzie realizowany instrument GPR.

społeczno-gospodarczy. Obligatoryjnie poprzez publiczne konsultacje społeczne projektu dokumentu przeprowadzone w trybie przepisów regulujących funkcjonowanie zasady partnerstwa oraz opiniowane przez ciało doradcze.

Konsultacje realizowane są na kilka różnych sposobów w zależności od partnerstwa na rzecz ZIT:

- wyłącznie poprzez zbieranie uwag w formie korespondencyjnej;
- spotkań konsultacyjnych adresowanych do mieszkańców, partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego MOF;
- debat publicznych i warsztatów diagnostycznych dotyczących planowanych do realizacji w ramach ZIT przedsięwzięć strategicznych adresowanych do mieszkańców, partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego MOF.

Fakultatywnie poprzez włączenie przedstawicieli partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego już na etapie opracowania Strategii, poprzez zaproszenie ich do prac w grupie roboczej powołanej w tym celu. Z czasem grupa, po dokooptowaniu członków, przekształca się w ciało doradcze partnerów Związku ZIT.

Partycypacja społeczna ma mieć miejsce także na etapie oceny efektów wdrażania Strategii, czyli jej ewaluacji. Gdzie oprócz zaangażowania ciała doradczego przewidziano także inne formy włączenia partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego.

“Aktywny udział społeczny na końcowym etapie realizacji strategii, czyli ocenie jej efektów, wynika z oczywistej konstatacji, a mianowicie – najbardziej rzetelną ocenę każdej polityki publicznej, przeprowadzają ci, dla których ona powstała. Dlatego też w ewaluację skuteczności wdrażania strategii ZIT Kolsko –Tureckiego Obszaru Funkcjonalnego zaangażowani zostaną wszyscy interesariusze poprzez udział m.in. w: (...) debatach z władzami publicznymi i partnerami społeczno-gospodarczymi na temat efektów zrealizowanych działań.”

Ciało doradcze Związku ZIT

Utworzenie ciała doradczego, w którego skład wchodzi przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego jest obligatoryjne tylko w przypadku Związków ZIT. Nie jest wymagane w przypadku IIT. Jednak w analizowanym w opracowaniu IIT Otulina Podkrakowska funkcjonuje licząca 16 członków Rada Programowa, w której organizacje pozarządowe stanowią ponad 50%.

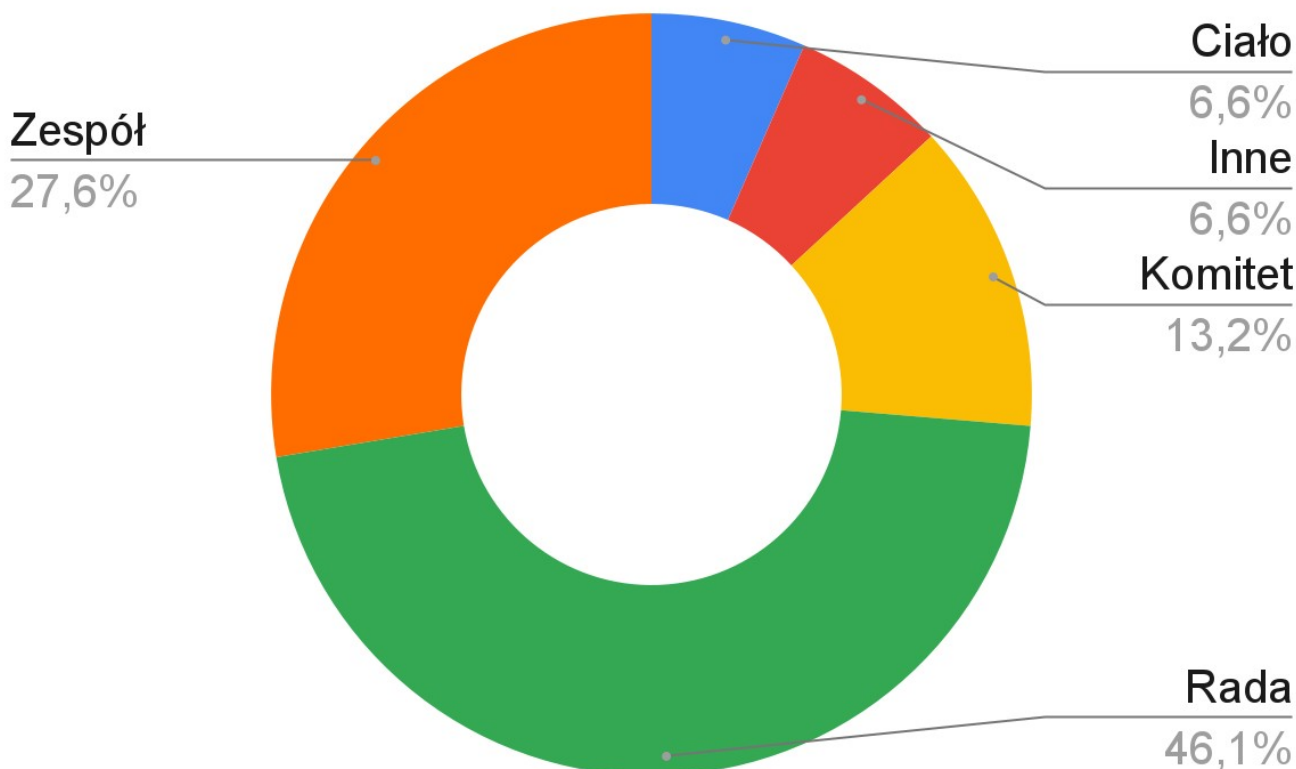
Utworzone ciała doradcze działają pod ponad dwudziestoma unikalnymi nazwami, które można zebrać w kilka podstawowych kategorii:

- Ciało (doradcze, opiniodawczo-doradcze);
- Forum;
- Grupa robocza;
- Komisja (doradcza, do spraw współpracy i partnerstwa);
- Komitet (doradczy, monitorujący, społeczny, sterujący);
- Rada (doradcza, konsultacyjna, programowa, społeczna, społeczno-

- gospodarcza);
- Zespół (doradczo-konsultacyjny, doradczy, konsultacyjny, opiniująco-doradczy, partnerów społeczno-gospodarczych, roboczy, strategiczny).

Rozkład frekwencji nazw ciał doradczych ZIT perspektywy 2021 – 2027 w Polsce prezentujemy na wykresie nr 2.

Wyk. 2 Frekwencja nazw ciał doradczych ZIT perspektywy finansowej UE na lata 2021 – 2027

Różnorodność nazw nie wpływa na realizację zasady partnerstwa w Związkach ZIT.

Rola, kompetencje i zadania ciał doradczych ZIT

Rola, kompetencje i zadania ciał doradczych zapisane są w tekstach Strategii i regulaminach ich działania.

Rola i kompetencje

Rolą ciała doradczego Związku ZIT jest – adekwatnie do nazwy – doradzanie Liderowi lub Związkowi ZIT w zakresie opracowania i realizacji Strategii, w szczególności w zakresie rozwiązań służących m.in.:

- ochronie środowiska,
- zapobieganiu dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Ciała doradcze dysponują wyłącznie głosem doradczym, a ich stanowiska nie są wiążące.

W dokumentach programowych funkcje ciała doradczego opisane są kilkoma różnymi nazwami:

- doradcze, w tym:
  - Lidera Związku ZIT;
  - Walnego Zebrania (np. Stowarzyszenia Otulina Podkrakowska);
  - Zarządu Stowarzyszenia (np. Metropolia Warszawska);
- konsultacyjno-doradcze, w tym:
  - Lidera Związku ZIT;
- konsultacyjno-opiniodawcze, w tym:
  - Lidera Związku ZIT (np. MOF Miast Północy – świętokrzyskie);
- opiniodawcza, opiniodawczo-doradcza, w tym:
  - Lidera Związku ZIT (np. Aglomeracji Wałbrzyskiej);
  - Komitetu Sterującego ZIT (np. Koszalińsko – KołobrzESCO – Białogardzkiego OF);
- organ doradczy, konsultacyjny i opiniodawczy dla pozostałych organów Stowarzyszenia (np. MOF Wałcz).

Zadania

Katalog zadań ciał doradczych partnerów można podzielić na obligatoryjne i fakultatywne.

Obligatoryjnym zadaniem ciała doradczego jest opiniowanie projektu Strategii ZIT, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego. Ponadto katalog powszechnie przypisanych ciałom doradczym zadań obejmuje jeszcze:

- inicjowanie prac nad aktualizacją i opiniowanie zmian w Strategii;
- udział w monitorowaniu postępów wdrażania Strategii (rocznych sprawozdań).

Katalog wyodrębnionych w części Związków ZIT zadań fakultatywnych obejmuje m.in.:

- rozwijanie dialogu społecznego i inicjowanie zaangażowania interesariuszy na rzecz realizacji Strategii;
- zwiększenie udziału przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w realizacji rozwoju strategicznego;
- diagnozowanie oddolnych potrzeb i oczekiwań interesariuszy;
- formułowanie rekomendacji w zakresie kierunków rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego MOF;
- wzmacnianie przejrzystości w podejmowaniu decyzji;
- doradzanie Związkowi ZIT w procesie opracowywania i wdrażania Strategii, m.in. poprzez opiniowanie treści diagnozy strategicznej, celów i kierunków działań;
- udział w działaniach edukacyjnych, promocyjnych i uświadamiających mieszkańców OF na temat realizacji Strategii;
- konsultowanie wybranych narzędzi badawczych i warsztatowych w toku prac nad Strategią;
- opiniowanie Listy projektów ZIT.

Wyjątkowym rozwiązaniem jest włączenie ciała doradczego w struktury Komitetu Sterującego Związku ZIT, co jest zgodne z Umową Partnerstwa (Aglomeracja Trójmiejska).

Struktura członkostwa

Zgodnie z Umową Partnerstwa dla realizacji polityki spójności w latach 2021 – 2027 w Polsce reprezentacja partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego uwzględnia m.in.:

- podmioty działające na rzecz ochrony środowiska;
- podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji.

Liczebność członków ciał doradczych partnerów mieści się w przedziale od 2 (IIT Subregionu Wrocławskiego) do 68 (MOF Suwałki), najczęściej jest to kilkanaście osób/instytucji.

W skład ciał doradczych wchodzi:

- organizacje trzeciego sektora – najliczniejsza, w niektórych przypadkach stanowiąca całość składu (np. MOF Olsztyn), reprezentujące wszystkie wyróżnione typy podmiotów;
- podmioty gospodarcze, także o charakterze zrzeszeniowym (np. Izba Gospodarcza, Lokalna Organizacja Turystyczna);
- organy władzy (wójt, starosta, radni, przedstawiciele marszałka¹⁷), jednostki organizacyjne JST (np. biblioteka, muzeum), jednostki gospodarcze (np. zakład komunalny) – są członkami 38 z 53 ciał doradczych, których pełny skład znamy;
- szkoły wyższe i jednostki badawcze – najczęściej w ZIT dużych miast, choć nie wyłącznie (np. Legnicko-Głogowskiego OF, MOF Słupsk – Ustka);
- inne podmioty: osoby fizyczne (np. lokalni aktywiści, związki zawodowe), sołectwa (np. MOF Piła), związki zawodowe (np. Aglomeracja Kalisko – Ostrowska).

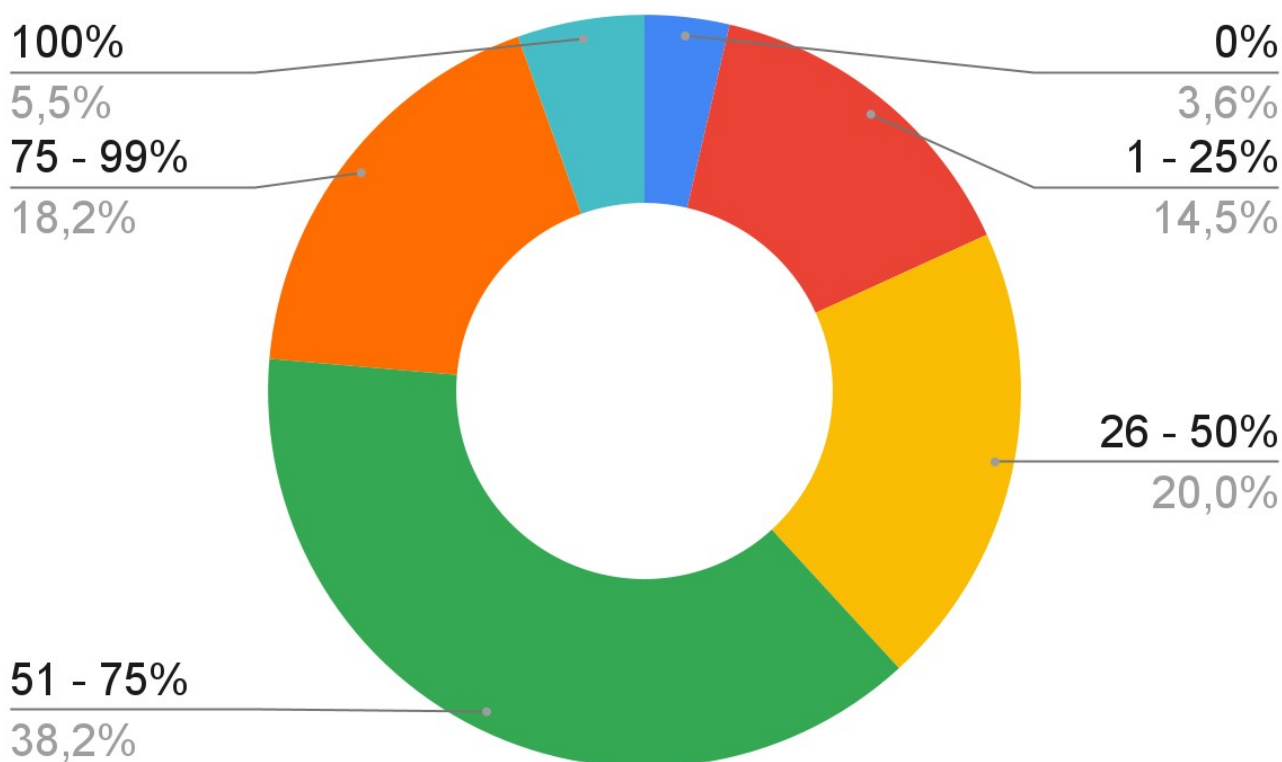
W większości z nich NGO stanowią co najmniej 50%, ale nie więcej niż 75% składu. Do wyjątków należą:

- MOF Tomaszowa Lubelskiego, gdzie z powodu braku zgłoszeń kandydatów strony społeczno-gospodarczej 100% składu ciała doradczego stanowią przedstawiciele władzy i administracji samorządowej;
- MOF Kwidzyn, w którym w skład ciała doradczego nie wchodzi żadna organizacja pozarządowa;
- Metropolia Warszawska z udziałem NGO rzędu 12%, największy udział ma sektor nauki (47%);
- MOF Białej Podlaskiej z udziałem NGO rzędu 14% składu, największy udział mają przedstawiciele władz i administracji (43%);
- Wrocławskiego OF z udziałem NGO rzędu 14% składu, największy udział mają przedstawiciele władz i administracji (45%);
- W skład ciał doradczych MOF Olsztyna, MOF Tarnobrzega i MOF Włocławka wchodzi wyłącznie przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Rozkład udziału sektora pozarządowego w składach ciał doradczych Związków ZIT prezentuje wykres nr 3.

¹⁷ Np. przedstawiciel Marszałka Województwa Dolnośląskiego <https://zitwrof.pl/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/dowiedz-sie-wiecej-o-zit-wrof/> [18.06.2024 r.].

Wyk. 3 Procentowy rozkład udziału przedstawicieli sektora pozarządowego w ciałach doradczych Związków ZIT.

Rekrutacja członków ciał doradczych

Rekrutacja do składu ciał doradczych odbywa się w kilku trybach:

- wyłącznie w trybie otwartego naboru partnerów – najczęściej stosowany;
- w trybie naboru otwartego i zamkniętego, w sytuacji:
  - braku wystarczającej liczby zgłoszeń w trybie naboru otwartego (np. MOF Olsztyna);
  - przekształcenia grupy roboczej ds. opracowania projektu Strategii, a powołanej w trybie zamkniętym, w ciało doradcze Związku ZIT (np. Aglomeracja Opolska);
- wyłącznie w trybie zamkniętym (MOF Ryk).

Sporadycznie w procesie rekrutacji zastosowano zasadę parytetu terytorialnego (np. Zespół Partnerów społeczno-gospodarczych Związku Zachodniopomorskiej Strefy Centralnej) lub branżowego (MOF Malbork – Sztum).

Formy pracy

Na podstawie dostępnych treści regulaminów funkcjonowania ciał doradczych możemy wyodrębnić katalog najważniejszych dla włączenia społeczeństwa obywatelskiego w opracowanie i wdrażania Strategii ZIT form ich działania. Są to, m.in.:

- jawność posiedzeń polegająca głównie na sporządzaniu i publikowaniu protokołów z obrad;
- możliwość odbywania posiedzeń w formie stacjonarnej, online oraz

- obiegowym przyjmowaniu stanowisk;
- podejmowanie decyzji w trybie:
  - uzgodnienia, a w przypadku braku porozumienia w trybie głosowania;
  - głosowania;
- dopuszczenie udziału w posiedzeniu ciała osób spoza jego składu, jednak bez prawa głosu;
- częstotliwość posiedzeń ciała doradczego, która nie jest określona w każdym regulaminie, a jeśli już ma to miejsce, to:
  - najczęściej stosuje się zapis "w miarę potrzeb";
  - sporadycznie konkretny interwał – najpopularniejszym "raz w roku", najkrótszy "kwartalnie".

Rola NGO w Strategii ZIT

Role przypisane organizacjom pozarządowym w procesach wdrażania Strategii ZIT można podzielić na 4 rodzaje:

- najpowszechniejsza to NGO jako element diagnozy kondycji regionu, głównie w zakresie aktywności społecznej (obywatelskiej), infrastrukturze działań (kultura, sport, pomoc społeczna).

Zdecydowanie rzadziej uwzględniono w Strategiach pozostałe 3:

- element wizji, katalogu priorytetów rozwoju regionu, np.:

"W ramach priorytetu *Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców* realizowane będą inwestycje dla wspierania i działalności organizacji pozarządowych (NGO). Osiągnięcie niniejszego celu wymaga m.in. wzmocnienia istniejących i tworzenia nowych organizacji pozarządowych. Priorytetowo powinny być traktowane organizacje działające na rzecz włączenia społecznego, w tym integracji seniorów i osób z niepełnosprawnościami." (Południowy OF);

- realizatorzy działań w określonych obszarach, np.:

"Działanie 3.2. Zwiększenie aktywności mieszkańców Aglomeracji Jeleniogórskiej w sferze społecznej i edukacyjnej: Możliwe jest powierzenie realizacji usług społecznych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom ekonomii społecznej, w tym w celu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej."

- beneficjenci wdrożenia Strategii. np.:

"Należy również podkreślić, że adresatem wsparcia w ramach niniejszego działania będą również Podmioty Ekonomii Społecznej, w tym organizacje pozarządowe działające na rzecz grup zagrożonych marginalizacją." (Aglomeracja Wałbrzyska).

"Jednocześnie finansowane będą działania dotyczące wsparcia dialogu obywatelskiego, tj. budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Powyższe działania mogą być realizowane poprzez budowę i rozwój sieci współpracy organizacji społeczeństwa obywatelskiego." (IIT Subregion Wrocławski)

W co najmniej jednym przypadku NGO mogą być potencjalnym źródłem finansowania działań ujętych w Strategii (np. MOF Gorzowa Wielkopolskiego):

“Potencjalnymi źródłami finansowania działań ujętych w Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030 będą:

(...)

- środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców”

Relacje z Komitetem Monitorującym program Funduszy Europejskich w regionach

W większości Strategii ZIT nie ma odniesień do Komitet Monitorującego FE w regionie (KM). Zasadniczo KM nie sprawuje nadzoru nad opracowaniem i realizacją Strategii ZIT. Zatwierdzanie projektów wskazanych do realizacji to kompetencja Instytucji Zarządzającej (IZ), czyli Zarządu Województwa.

W wybranych Strategiach (głównie aglomeracyjnych) widnieją zapisy o:

- udziale przedstawiciela Lidera ZIT w pracach KM (na prawach członka lub obserwatora);
- udziale przedstawiciela Lidera ZIT w pracach komitetu oceny projektów (np. Aglomeracja Warszawska, Subregion Południowy województwa śląskiego, Aglomeracja Kalisko – Ostrowska, Metropolia Poznańska).

Ponadto w niektórych Strategiach zamieszczono zapisy o wymogu zgodności kryteriów wyboru projektów konkursowych i pozakonkursowych ZIT z kryteriami ustanowionymi przez KM.

Podsumowanie: obserwacje, wnioski, rekomendacje

Obserwacje i wnioski

Strukturalne cechy Związków ZIT (liczba tworzących je partnerów i zasięg terytorialny, forma prawna) raczej nie mają wpływu na sposób realizacji zasady partnerstwa, przede wszystkim udziału przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w opracowaniu i wdrażaniu instrumentów terytorialnych. Natomiast znaczenie mogą mieć takie cechy ciała doradczego partnerów, jak: obowiązkowy w ZIT, nieobowiązkowy w IIT, czy sposób powołania składu: zarządzeniem Lidera ZIT (tam, gdzie Strategia realizowana jest w formule porozumienia gminnego lub ponadgminnego), uchwałą zarządu Stowarzyszenia (tam, gdzie Strategia realizowana jest przez ten podmiot).

Weryfikacja którejkolwiek z tez związanych z wpływem struktury Związków ZIT na udział społeczeństwa obywatelskiego w wdrażaniu Strategii wymaga przeprowadzenia pogłębionych badań.

Ciało doradcze partnerów to podmiot pełniący przede wszystkim rolę doradcze, konsultacyjne i opiniodawcze Lidera ZIT lub podmiotu pełniącego funkcję Instytucji Pośredniczącej ZIT (stowarzyszenia JST), a jego stanowiska nie mają mocy wiążącej. Katalog przypisanych im zadań obejmuje obligatoryjne opiniowanie projektu Strategii i jej aktualizacji oraz udział w ewaluacji postępów wdrażania. Dodatkowo może także uwzględnić takie zadania, jak m.in.: promowanie i edukowanie społeczeństwa o Strategii, pełnienie roli forum dyskusji, podmiotu włączającego społeczeństwo w proces wdrażania Strategii.

Ocena realności i faktycznego wywiązywania się ciał doradczych z dodatkowych zadań wymaga pogłębionego badania.

Ciała doradcze liczą najczęściej kilkunastu członków rekrutujących się z 4 sektorów: społeczeństwa obywatelskiego (organizacje pozarządowe), biznesu (w tym organizacje przedsiębiorców), władz i administracji lokalnych (w tym przedstawiciele stowarzyszeń pełniących funkcję IP danego Związku ZIT), sektora nauki oraz sporadycznie innych środowisk (niezorganizowanych aktywistów, związków zawodowych).

Udział partnerów w składach ciał doradczych Związków ZIT jest dominujący. Stosunkowo rzadkie są przypadki, kiedy ich udział jest mniejszościowy lub nie ma ich wcale. Drugim pod względem liczebności jest sektor gospodarczy. Natomiast przedstawiciele nauki i szkolnictwa wyższego zasiadają w niewielkiej liczbie ciał, przede wszystkim w MOF typu aglomeracyjnego lub metropolitalnego. Tylko w jednym są sektorem dominującym.

Uwagę zwraca znaczny udział w składach tych ciał przedstawicieli sektora władzy i administracji samorządowej – są reprezentowani w ponad 70% ciał doradczych. W części ciał doradczych Związków ZIT funkcjonujących w formie stowarzyszeń JST

zasiadają przedstawiciele tychże stowarzyszeń, pełniących funkcję IP ZIT. Obie te sytuacje naruszają zasadę partnerstwa regulującą funkcjonowanie ciał doradczych. W tym kontekście na uwagę zasługuje Komitet Sterujący ds. Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk – Gdynia – Sopot, który zgodnie z Umową Partnerstwa pełni rolę ciała doradczego o składzie społeczno-gospodarczym. Komitet liczy 32 członków, w tym 2 obserwatorów (przedstawiciele samorządu województwa); 20 członków to przedstawiciele samorządów tworzących Związek ZIT, a 12 to przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego.

W części Związków ZIT wystąpiły problemy z rekrutacją przedstawicieli partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego, co w niektórych przypadkach skutkuje koniecznością przeprowadzenia naborów uzupełniających w formie zamkniętej (zaproszenia), a czasem także niepełną liczebnością składu ciała.

Funkcjonowanie ciał doradczych opisane jest w ich regulaminach, jednak zawartość i jakość regulacji są mocno zróżnicowane: od rozbudowanych, obejmujących większość istotnych aspektów działania tego ciała (m.in. powoływanie, nabór, formy odbywania posiedzeń, przyjmowania stanowisk, kadencji, obsługi i innych) po obejmujące kilka aspektów (np. formy posiedzeń, sposób przyjmowania stanowisk, obsługę ciała).

Najistotniejsze dla realizacji zasady partnerstwa w ciałach doradczych Związków ZIT regulacje odnoszą się do:

- form odbywania posiedzeń – zakładają jawność posiedzeń, dopuszczają posiedzenia stacjonarne i zdalne;
- trybu podejmowania decyzji – częściej stosowanym rozwiązaniem jest głosowanie, a rzadziej uzgodnienie stanowisk z głosowaniem dopuszczalnym w sytuacji braku porozumienia;
- częstotliwości posiedzeń – ten aspekt rzadko jest nieokreślony w regulaminach, jeśli już się pojawia, to raczej w formie nieokreślonej (zapis "w miarę potrzeb") niż konkretnej częstotliwości (kwartalnej, półrocznej czy rocznej); co więcej ciała doradcze zasadniczo nie są decyzyjne w kwestii zwoływania spotkań, najczęściej leży to w kompetencji Biura Związku ZIT;
- członkostwa – jest nieodpłatne, a członkom nie przysługują ani diety, ani zwrot kosztów dojazdu.

Organizacje pozarządowe i rzadziej sektor ekonomii społecznej są przede wszystkim elementem diagnozy kondycji MOF, głównie w zakresie aktywności społecznej (obywatelskiej), infrastruktury działań (kultura, sport, pomoc społeczna). W dużo mniejszym stopniu są beneficjentami wdrożenia Strategii, a w najmniejszym realizatorami planowanych działań. Tym samym raczej są odbiorcami wsparcia niż pełnoprawnymi realizatorami. Sporadycznie znaleźć można zapisy w Strategiach, że także zasoby partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego mogą być jednym ze źródeł realizacji interwencji.

Rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonej analizy rekomendujemy:

- Zwiększenie udziału ciała doradczego Związku ZIT w procesie tworzenia Strategii poprzez włączenie do grup roboczych opracowujących dokument. W części Związków ZIT do grupy roboczej ds. opracowania Strategii powołano –

w trybie zaproszenia – przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, ale nie jest to normą. Włączenie ciała doradczego powołanego w trybie otwartego naboru wzmocni partycypację społeczeństwa w procesie rozwoju ponadlokalnego.

- Wyeliminowanie ze składu ciał doradczych przedstawicieli JST tworzących Związek ZIT: członków zarządów, radnych, jednostek organizacyjnych JST, przedsiębiorstw komunalnych. Ich udział jest niezgodny z zasadą partnerstwa. Proponowane rozwiązanie będzie sprzyjać swobodnej dyskusji nad procesem rozwoju ponadlokalnego.
- Wyeliminowanie ze składu ciał doradczych przedstawicieli podmiotów (stowarzyszeń metropolitalnych) pełniących funkcję IP Strategii ZIT. Pozycja ciała doradczego w procesie wdrażania Strategii ZIT jest słaba. Ciało doradcze pełni funkcję doradczą, konsultacyjną, opiniodawczą, a jej stanowiska nie są wiążące. Decydujący wpływ na funkcjonowanie ciał doradczych, w tym na częstotliwość posiedzeń ma Biuro Związku ZIT. Proponowane rozwiązanie zwiększy niezależność ciała doradczego i będzie sprzyjać swobodnej dyskusji nad procesem rozwoju ponadlokalnego.
- Opracowanie standardu regulaminu ciała doradczego, określającego minimum niezbędnych dla realizacji zasady partnerstwa zapisów. Dostępne na potrzeby badania regulaminy istotnie różnią się pod tym względem. Proponowane rozwiązanie wyrówna zakres istotnych regulacji w poszczególnych ciałach doradczych i wzmocni zasadę partnerstwa.
- Przyjęcie w regulaminie ciała doradczego partnerów społeczno-gospodarczych zapisu, że podstawowym trybem zajmowania stanowiska przez to gremium jest uzgadnianie opinii przez jego członków, a głosowanie ma zastosowanie dopiero w sytuacji braku porozumienia. Proponowane rozwiązanie wzmocni zasadę partnerstwa i dialog społeczny.
- Przyjęcie w regulaminie ciała doradczego zapisu, że możliwy jest udział w posiedzeniach tego gremium osób spoza jego składu, bez prawa głosu. Proponowane rozwiązanie wzmocni zasadę partnerstwa i dialog społeczny.
- Przyjęcie w regulaminie ciała doradczego zapisu określającego częstotliwość posiedzeń tego gremium oraz możliwości zwoływania posiedzeń przez przewodniczącego ciała lub określoną część jego członków. Proponowane rozwiązanie wzmocni ciało doradcze jako organ doradczy i oceniający wdrażanie Strategii, a także zasadę partnerstwa.
- Uwzględnienie w systemie wdrażania instrumentów terytorialnych, w szczególności ZIT pomocy technicznej dla członków ciał doradczych (diety, zwrot kosztów dojazdu na posiedzenia, podnoszenie kompetencji w zakresie interwencji). Proponowane rozwiązanie wzmocni ciało doradcze jako organ doradczy i oceniający wdrażanie Strategii, a także zasadę partnerstwa.

Weryfikacja faktycznego udziału społeczeństwa obywatelskiego w wdrażaniu Strategii ZIT, w tym działania ciał doradczych wymaga przeprowadzenia odrębnego badania i zastosowania także innych metod i technik badawczych.

ZIT w regionach

W tej części raportu znajdują się syntetyczne charakterystyki poszczególnych województw z uwagi na wybrane dane o funkcjonujących w nich Związkach ZIT, jak charakterystyka Związków ZIT i ciał doradczych partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego, rola NGO w wdrażaniu Strategii ZIT, relacje z KM.

Dolnośląskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w województwie dolnośląskim zawieszono 6 ZIT i 1 IIT¹⁸. Instrumenty terytorialne obejmują 164 z 169 gmin w województwie¹⁹.

Wszystkie ZIT funkcjonują w formule związku międzygminnego, a IIT w formule porozumienia międzygminnego.

Największy ZIT obejmuje 35, zaś najmniejszy 20 JST.

Ciała doradcze

Liczą od 7 do 22 członków. W większości z nich NGO stanowią ponad połowę członków, najwięcej 9 z 11 w Legnicko – Głogowskim OF, a najmniej 4 z 22 Wrocławskim OF²⁰.

Rekrutacja odbywa się w trybie otwartego naboru. W kilku przypadkach początkowo powołano Zespół ds. opracowania Strategii, który po przyjęciu dokumentu przekształcił się – pod dokooptowaniem członków – w ciało doradcze (np. Aglomeracja Jeleniogórska).

Brak dostępu do treści regulaminów ciał doradczych Związków ZIT w województwie dolnośląskim.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategiach ZIT w województwie dolnośląskim przypisano organizacjom pozarządowym następujące role w ich wdrażaniu:

- element diagnozy kondycji regionu, głównie w zakresie aktywności społecznej (obywatelskiej), infrastrukturze działań (kultura, sport, pomoc społeczna);
- element wizji, katalogu priorytetów rozwoju regionu, np.:

“W ramach priorytetu *Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców* realizowane będą inwestycje dla wspierania i działalności organizacji pozarządowych (NGO). Osiągnięcie niniejszego celu wymaga m.in. wzmocnienia istniejących i tworzenia nowych organizacji pozarządowych. Priorytetowo powinny być traktowane organizacje działające na rzecz włączenia społecznego, w tym integracji seniorów i osób z niepełnosprawnościami.” (Południowy OF);

18 Jedno z trzech województw, w którym zastosowano ten instrument.

19 <https://funduszeuodolnoslaskie.pl/strona/4448-instrumenty-terytorialne> [dostęp 14.06.2024 r.]

20 Jedyne ciało doradcze w województwie z udziałem NGO niższym niż 50% składu.

- realizatorzy działań w określonych obszarach, np.:

“Działanie 3.2. Zwiększenie aktywności mieszkańców Aglomeracji Jeleniogórskiej w sferze społecznej i edukacyjnej: Możliwe jest powierzenie realizacji usług społecznych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom ekonomii społecznej, w tym w celu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej.”

- beneficjenci wdrożenia Strategii. np.:

“Należy również podkreślić, że adresatem wsparcia w ramach niniejszego działania będą również Podmioty Ekonomii Społecznej, w tym organizacje pozarządowe działające na rzecz grup zagrożonych marginalizacją.” (Aglomeracja Wałbrzyska).

“Jednocześnie finansowane będą działania dotyczące wsparcia dialogu obywatelskiego, tj. budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Powyższe działania mogą być realizowane poprzez budowę i rozwój sieci współpracy organizacji społeczeństwa obywatelskiego.” (IIT Subregion Wrocławski).

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach Związków ZIT w województwie dolnośląskim brak odniesień do KM FE dla dolnośląskiego.

Kujawsko-pomorskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w województwie kujawsko-pomorskim zawiązano 5 ZIT i 13 Obszarów Prowadzenia Polityki Terytorialnej (OPPT), w których zastosowano IIT²¹. Instrumenty terytorialne obejmują obszar całego województwa, w tym Związki ZIT 70 z 144 gmin.

4 ZIT funkcjonują w formule stowarzyszenia, a 1 w formule porozumienia międzygminnego.

Największy ZIT obejmuje 35, a najmniejszy 2 JST (MOF Inowrocław).

Ciała doradcze

Liczą od 4 do 16 członków. We wszystkich NGO stanowią co najmniej połowę składu. W MOF Inowrocławia wszystkie miejsca zajmują organizacje pozarządowe, zaś w MOF Grudziądzka tylko połowę.

Rekrutacja odbywa się zarówno w trybie otwartego naboru, jak i na zaproszenie Lidera ZIT (np. MOF Inowrocławia), a w przypadku MOF Włocławka w “Regulaminie naboru i pracy Komitetu Doradczego” przewidziano możliwość rozszerzenia składu

²¹ Jedno z trzech województw, w którym zastosowano ten instrument. OPPT nie występują na liście MOF, w których w perspektywie 2021 – 2027 realizowany jest instrument ZIT (zob. Tab. 2) i nie zostały objęte analizą. <https://funduszeue.kujawsko-pomorskie.pl/inne-instrumenty-terytorialne-iit/> [dostęp 14.06.2024]

Komitetu Doradczego – powołanie dodatkowych partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego w ramach uzupełniających, zamkniętych form naboru, w tym poprzez indywidualne zaproszenia.

Mamy dostęp do treści 3 regulaminów ciał doradczych.

Najistotniejsze z uwagi na włączenie organizacji pozarządowych w wdrożenie Strategii ZIT zasady funkcjonowania ciał doradczych, to:

- posiedzenia jawne, stacjonarne i zdalne, możliwy tryb obiegowy;
- w posiedzeniach mogą brać udział, ale bez prawa głosu, osoby spoza składu ciała (np. Bydgoski OF);
- decyzje podejmowane są w ramach konsensusu, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia zwykłą większością głosów przy minimum 50% frekwencji;
- częstotliwość spotkań ciała uregulowano w regulaminie ciała doradczego Bydgoskiego OF, gdzie zapisano, że odbywają się w miarę potrzeb.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W większości Strategii organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji obszaru. Ponadto:

- w Bydgoskim OF stanowią element celów operacyjnych:

“(…) promowane będą działania budujące aktywną postawę obywatelską, w szczególności na rzecz społeczności lokalnych oraz powiązanych z nimi organizacji pozarządowych powołanych do pracy o charakterze społecznym.” (2.3 Cel operacyjny Zdrowi, aktywni i otwarci mieszkańcy Metropolii).

- w MOF Grudziądz są jednym z kluczowych wyzwań strategicznych:

“Wzmacnianie przedsiębiorczości i kreatywności mieszkańców oraz podnoszenie jakości i atrakcyjności warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, w tym przez podmioty ekonomii społecznej na terenie gminy-miasta Grudziądz.”

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach Bydgoskiego OF i MOF Inowrocławia za niezbędną uznano zgodność kryteriów wyboru projektów w ramach konkursów i dla projektów pozakonkursowych z kryteriami wyboru projektów przyjętymi przez KM FE dla kujawsko-pomorskiego.

Lubelskie

Struktura Związków ZIT

W wykazie MFiRR widnieje 17 MOF, w których będzie realizowany instrument terytorialny w województwie lubelskim w perspektywie 2021 – 2027. W dokumencie pt. “Wykaz pozytywnie zaopiniowanych strategii terytorialnych województwa

lubelskiego przez Instytucję Zarządzającą Programem Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027²² widnieją:

- 4 strategie terytorialne ZIT i strategię rozwoju ponadlokalnego pełniące funkcje strategii ZIT²³;
- 8 Gminnych Programów Rewitalizacji (GPR) Województwa Lubelskiego pełniących funkcje strategii IIT – ten instrument zostanie zastosowany w MOF Hrubieszowa;
- brak strategii terytorialnych IIT opracowanych przez Partnerstwa JST z OSI krajowych i strategii rozwoju ponadlokalnego pełniących funkcje strategii IIT.

W przypadku 4 MOF (są to: Chełm, Krasnystaw, Opole Lubelskie, Puławy) nie mamy informacji o formule instrumentu, który będzie tam realizowany.

Wyróżnione MOF obejmują co najmniej 73²⁴ z 213 gmin województwa.

Wyodrębnione instrumenty pokrywają większą część województwa lubelskiego.

Prawie wszystkie Związki ZIT funkcjonują w formule porozumienia międzygminnego lub ponadgminnego, a Związek ZIT Lubelskiego OF działa jako stowarzyszenie.

Liczebność większości Związków ZIT nie przekracza 8 JST (MOF Radzyń Podlaski).

Wyjątkiem jest liczący 26 JST Związek ZIT Lubelskiego OF. Najmniejszym jest ZIT Hrubieszowa, który obejmuje tylko to miasto.

Ciała doradcze

Liczą od 6 do 14 członków. W większości z nich NGO stanowią co najmniej połowę składu. Do wyjątków należą MOF Białej Podlaskiej, gdzie NGO stanowią 14% składu, a największy udział mają przedstawiciele władz i administracji samorządowej (43%) oraz MOF Tomaszowa Lubelskiego, gdzie z powodu braku zgłoszeń kandydatów strony społeczno-gospodarczej 100% składu ciała doradczego stanowią przedstawiciele władzy i administracji samorządowej.

W większości Związków ZIT rekrutacja do ciała doradczego odbywa się w drodze otwartego naboru, oprócz:

- Lubelskiego OM, gdzie “prawo do zgłaszania członków Komitetu Społecznego przysługuje Członkom Stowarzyszenia Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Po zgłoszeniu kandydatury na członka Komitetu Społecznego, jego kandydatura zostaje poddana głosowaniu na Walnym Zebraniu członków Stowarzyszenia”²⁵;
- MOF Ryk, gdzie “członkowie Rady ZIT wskazali kandydatów do Rady Społeczno-Gospodarczej, biorąc pod uwagę doświadczenie kandydatki/kandydata w działaniach na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwoju społeczno-gospodarczego MOF.”

Lista zadań przypisanych ciałom doradczym w Związkach ZIT województwa lubelskiego, obok obowiązkowego opiniowania projektu Strategii, a także jej aktualizacji i zmian oraz ewaluacji wdrożenia, obejmuje także:

22 <https://funduszeue.lubelskie.pl/zpr/dokumenty/wykaz-pozytywnie-zaopiniowanych-strategii-terytorialnych-województwa-lubelskiego/> Stan wykazów na 11 czerwca 2024 r. [dostęp 15.06.2024 r.].

23 Z uwagi na termin przyjęcia w analizie nie uwzględniono Strategii ZIT MOF Hrubieszowa (Miasto Hrubieszów).

24 Brak danych o liczebności Związku ZIT Parczewa.

25 <https://sлом.pl/komitet-spoleczny/> [dostęp 18.06.2024 r.].

- opiniowanie postępów związanych ze stopniem realizacji przedsięwzięć podstawowych oraz tworzenie rekomendacji do dalszych działań;
- inicjowanie prac nad aktualizacją i zmianami strategii;
- wspieranie tworzenia partnerstw niezbędnych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- formułowanie rekomendacji w zakresie kierunków rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego MOF;
- pełnienie roli forum współpracy i dialogu interesariuszy;
- poznawanie opinii wszystkich grup interesariuszy i wypracowywanie akceptowalnych rozwiązań dla obszaru ZIT;
- udział w organizowanych spotkaniach i warsztatach związanych z opracowaniem Strategii ZIT i procesem jej wdrożenia;
- monitorowanie i ewaluacji wdrażania Strategii.

Mamy dostęp do treści 2 regulaminów ciał doradczych.

Najistotniejsze z uwagi na włączenie organizacji pozarządowych w wdrożenie Strategii ZIT zasady funkcjonowania ciał doradczych, to:

- podejmowanie decyzji w drodze uzgodnienia stanowisk członków ciała (MOF Zamościa);
- “W pracach Rady mogą uczestniczyć eksperci zaproszeni przez Przewodniczącego. Zaproszeni goście biorą udział w posiedzeniu z głosem doradczym, bez prawa udziału w głosowaniu.” (MOF Kraśnika).

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

Główne role organizacji pozarządowych w Strategiach ZIT w województwie lubelskim to:

- element diagnozy kondycji obszaru;
- adresat celów strategicznych i przypisanych im priorytetów działania;
- partner w ich realizacji (np. Lubelski OF).

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach Związków ZIT województwa lubelskiego brak odwołań do KM FE dla lubelskiego.

Lubuskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w województwie lubuskim zawieszono 4 Związki ZIT. Instrumenty terytorialne obejmują 25 z 82 gmin województwa.

Większość Związków ZIT funkcjonuje w formule porozumienia międzygminnego, zaś MOF Zielona Góra – Nowa Sól w formule stowarzyszenia.

Największy liczy 10 (MOF Gorzowa Wielkopolskiego), a najmniejszy 3 JST (MOF Świebodzin – Międzyrzecz).

Ciała doradcze

Znamy skład dwóch ciał doradczych: MOF Gorzowa Wielkopolskiego i MOF Zielona Góra – Nowa Sól. W tabeli nr 1 dokonano porównania ich istotnych cech:

Tab. 1 Zestawienie cech ciał doradczych MOF Gorzowa Wlkp. i MOF Zielona Góra – Nowa Sól

	Gorzów Wielkopolski	Zielona Góra
Liczba członków	9	10
Udział NGO	3	7
Najliczniejszy sektor	przedsiębiorcy	organizacje pozarządowe
Nabór składu		otwarty nabór
Kontrowersyjni członkowie	Nadleśnictwo jako reprezentant organizacji działających w obszarze ochrony środowiska	Przedstawiciel Stowarzyszenie Lubuskie Trójmiasto pełniący rolę IP ZIT tego obszaru.

Lista zadań przypisanych ciałom doradczym w Związkach ZIT w województwie lubuskim, obok obowiązkowego opiniowania projektu Strategii i jej aktualizacji, obejmuje także:

- zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących wdrażania instrumentów ZIT, w szczególności Strategii ZIT;
- wspieranie rozwoju dialogu między interesariuszami i wzmocnienia integracji wokół instrumentu ZIT.

Dysponujemy dostępem do treści 1 regulaminu ciała doradczego: Forum ds. Strategii ZIT MOF Gorzowa Wielkopolskiego.

Najistotniejsze z uwagi na włączenie organizacji pozarządowych w wdrożenie Strategii ZIT zasady funkcjonowania ciał doradczych, to:

- uczestnictwo ma charakter społeczny, a za udział w posiedzeniach i pracach nie przysługuje wynagrodzenie, dieta ani rekompensata za utracone zarobki.
- opinie Forum przyjmowane są zwykłą większością głosów, a w przypadku równej liczby głosów za i przeciw, decyduje głos Przewodniczącego;
- częstotliwość spotkań Forum ds. Strategii ZIT MOF Gorzowa Wlkp. ustala Wydział ZIT według potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na pół roku;
- Forum obraduje w trybie stacjonarnym lub zdalnym.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategiach ZIT w województwie dolnośląskim przypisano organizacjom pozarządowym następujące role w ich wdrażaniu:

- element diagnozy kondycji obszaru;
- adresat celów strategicznych i przypisanych im priorytetów działania:

“Dodatkowo model polityki społecznej powinien uwzględnić podejmowanie działań mających na celu budowanie silnych organizacji pozarządowych” (MOF Gorzów Wielkopolski);

“Kierunek Działania 4.2 Wykorzystanie potencjału mieszkańców i organizacji pozarządowych do tworzenia wspólnej oferty kulturalnej i turystycznej dla Żarsko - Żagańskiego OF.”

- potencjalne źródło finansowania działań ujętych w Strategii, obok przedsiębiorców, czy mieszkańców.

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategii MOF Gorzowa Wielkopolskiego zapisano, że “Projekty zintegrowane będą podlegały ocenie według kryteriów formalnych i merytorycznych. Kryteria wyboru projektów oraz ich zmiany będą zatwierdzane przez Komitet Monitorujący programu regionalnego FE Województwa Lubuskiego 2021 – 2027.”

Łódzkie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w województwie łódzkim zawiązano 4 Związki ZIT. Instrumenty terytorialne obejmują 64 z 177 gmin województwa.

Większość Związków ZIT funkcjonuje w formule porozumienia międzygminnego, a ZIT Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego w formule stowarzyszenia.

Największy liczy 30 (Łódzkiego OM), a najmniejszy 10 JST (MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask).

Ciała doradcze

Znany skład dwóch ciał doradczych: Łódzkiego OM i MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów. W obu udział NGO przekracza 50%.

Przewodniczącym ciała doradczego MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów jest Sekretarz Miasta Lidera ZIT.

W przypadku MOF Sieradz – Zduńska WOLA – Łask mamy informację, że do prac nad Strategią włączono 9 NGO.

Lista zadań przypisanych ciałom doradczym w Związkach ZIT w województwie łódzkim, obok obowiązkowego opiniowania projektu Strategii i jej aktualizacji, obejmuje także:

- zapewnienie włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii;
- doradzanie w zakresie rozwiązań służących zapobieganiu dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną - na wszystkich etapach opracowania i realizacji strategii (Łódzki OM);
- inicjowanie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracja;
- wspieranie Członków Stowarzyszenia Łódzki OM w prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych na temat procesu realizacji instrumentu ZIT.

Dysponujemy dostępem do treści 1 regulaminu ciała doradczego: Zespołu Doradczego MOF Radomsko – Tomaszów Mazowiecki – Bełchatów. Najistotniejsze z uwagi na włączenie organizacji pozarządowych w opracowanie i wdrożenie Strategii ZIT zasady funkcjonowania tego ciała doradczego, to:

- możliwość zapraszania przez Przewodniczącego Zespołu do udziału w jego pracach innych osób;
- możliwość wyznaczenia zastępcy do uczestniczenia w konkretnych posiedzeniach przez członków Zespołu oraz zaproszone osoby.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategii ZIT w województwie dolnośląskim przypisano organizacjom pozarządowym następujące role w ich wdrażaniu:

- element diagnozy kondycji obszaru;
- udział w monitorowaniu i ocenie realizacji Strategii (Łódzki OM);
- adresat celów strategicznych i przypisanych im priorytetów działania:

“Priorytet 5.1 Wspieranie włączenia społecznego. Wsparcie integracji społecznej w ramach rozwoju Łódzkiego OM realizowane będzie przede wszystkim poprzez koordynację usług pomocy społecznej i wspieranie przedsiębiorczości. Opierać się będzie między innymi na ścisłej współpracy instytucji pomocy społecznej (ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, powiatowych urzędów pracy oraz sektora ekonomii społecznej).”

- realizator konkretnych działań:

“Rozwój i sieciowanie oferty kulturalnej na terenie Miasta Radomsko, Gminy Ładzice oraz Gminy Kamieńsk. Projekt zakłada rozwinięcie i sieciowanie istniejącej oferty kulturalnej, zarówno w układzie powiązań terytorialnych (miasto – obszary wiejskie), jak też w układzie środowisk tworzących lub będących odbiorcami oferty (instytucje publiczne, organizacje społeczne). Projekt pozwoli efektywniej wykorzystać posiadaną infrastrukturę oraz dostosować ofertę do potrzeb w ujęciu ponadlokalnym.”

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategii MOF Radomsko – Tomaszów Mazowiecki – Bełchatów zapisano, że: “Projekty zintegrowane będą podlegały ocenie według kryteriów formalnych i merytorycznych. Kryteria wyboru projektów oraz ich zmiany będą zatwierdzane przez Komitet Monitorujący programu regionalnego FE Łódzkiego na lata 2021 – 2027.”

Małopolskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w województwie małopolskim zawiązano 6 Związków ZIT i 1 IIT²⁶. Instrumenty terytorialne obejmują swoim zasięgiem 78 z 182 gmin.

Wszystkie funkcjonują w formule stowarzyszenia.

Największe ZIT liczą po 17 (MOF Tarnowa i Sądecki OF), a najmniejszy 3 JST (MOF Gorlic).

Ciała doradcze

Znamy skład trzech ciał doradczych. Liczą od 8 do 16 przedstawicieli, we wszystkich udział organizacji pozarządowych jest większy niż 50%, a w przypadku Metropolii Krakowskiej na 13 podmiotów tylko 1 nie wywodzi się z tego sektora.

Lista zadań przypisanych ciałom doradczym w Związkach ZIT w województwie małopolskim, obok obowiązkowego opiniowania projektu Strategii i jej aktualizacji oraz monitoringu i ewaluacji wdrażania Strategii, obejmuje także:

- zapewnienie zaangażowania społecznego w proces opracowania i wdrożenia Strategii;
- konsultowanie wybranych narzędzi badawczych i warsztatowych w toku prac nad Strategią;
- udział w wybranych warsztatach i spotkaniach roboczych dotyczących opracowania założeń Strategii;
- udział w wybranych badaniach realizowanych na potrzeby opracowania Strategii;
- zbieranie od przedstawicieli społeczności lokalnej oczekiwań i potrzeb co do rozwoju OF;
- zgłaszanie własnych inicjatyw i pomysłów w związku z opracowaniem lub wdrażaniem założeń Strategii.

Dysponujemy dostępem do treści 1 regulaminu ciała doradczego: IIT Otulina Podkrakowska. Najistotniejsze z uwagi na włączenie organizacji pozarządowych w opracowanie i wdrożenie Strategii ZIT zasady funkcjonowania tego ciała, to:

- możliwość odbywania posiedzeń w formie: stacjonarnej i zdalnej;
- możliwość odbywania posiedzeń w niepełnym składzie, np. “możliwe jest zwołanie spotkania dla wybranej części ciała dla omówienia wybranego obszaru tematycznego lub sprawy. Spotkanie takie ma charakter roboczy”;
- przyjmowanie decyzji w formie stosownych stanowisk, podejmowanych zwykłą większością głosów;
- “Częstotliwość posiedzeń Rady co do zasady ustala Biuro Stowarzyszenia według potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz w roku.”

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategiach ZIT w województwie małopolskim organizacje pozarządowe pełnią wyłącznie rolę elementu diagnozy kondycji regionu.

26 Jedno z trzech województw, w którym zastosowano ten instrument.

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach ZIT województwa małopolskiego brak odwołań do KM FE dla tego województwa.

Mazowieckie

Struktura Związku ZIT

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w województwie mazowieckim²⁷ wdrażany będzie 1 instrument terytorialny. Metropolia Warszawska to drugi największy pod względem liczby partnerów ZIT w Polsce²⁸, zrzesza 72 na 314 gmin województwa, łącznie 77 JST.

Ciało doradcze

Udział organizacji pozarządowych w składzie ciała doradczego jest jednym z najniższych w skali kraju (wynosi 12 %). Największym udziałem w tym organie legitymuje się sektor nauki (47%).

Zadaniem ciała jest doradzanie Zarządowi Stowarzyszenia Metropolia Warszawska w całym procesie opracowywania i wdrażania Strategii ZIT, m.in. poprzez opiniowanie treści diagnozy strategicznej, celów i kierunków działań.

Nie dysponujemy dostępem do treści regulaminu ciała doradczego.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategii ZIT w województwie mazowieckim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu oraz beneficjenta interwencji, obok JST i sektora prywatnego.

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategii ZIT Metropolii Warszawskiej brak odwołań do KM FE dla mazowieckiego.

Opolskie

Struktura Związku ZIT

W perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027 w województwie opolskim²⁹ wdrażany będzie 1 instrument terytorialny. Aglomeracja Opolska skupia 21 na 71 gmin województwa (nie zrzesza żadnego powiatu).

²⁷ Podobnie, jak w opolskim.

²⁸ Po Subregionie Centralnym w województwie śląskim.

²⁹ Podobnie, jak w mazowieckim.

Ciała doradcze

Skład ciała doradczego powołany został w dwóch trybach: otwartego naboru i wewnętrznych procedur kwalifikacyjnych. Liczy 20 osób, w tym 50% stanowią przedstawiciele sektora organizacji pozarządowych. Ponadto w jego składzie znaleźli się przedstawiciele Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska i OPZZ³⁰.

Katalog zadań ciała doradczego obejmuje:

- opiniowanie projektu Strategii ZIT wraz z listą projektów zintegrowanych wskazanych do realizacji;
- opiniowanie zmian Strategii ZIT;
- udział w procesie monitorowania postępów wdrażania Strategii ZIT.

Dysponujemy dostępem do treści regulaminu ciała doradczego. Najistotniejsze - z uwagi na włączenie organizacji pozarządowych w opracowanie i wdrożenie Strategii ZIT - zasady funkcjonowania tego ciała, to:

- udział w jego pracach osoby spoza składu, choć bez prawa głosu;
- przyjmowanie uchwał w formie głosowania;
- częstotliwość posiedzeń co najmniej raz do roku.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategii ZIT w województwie opolskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu oraz beneficjenta interwencji, której efektem ma być "Wzmocnienie potencjału lokalnej społeczności i organizacji pozarządowych".

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategii ZIT Aglomeracji Opolskiej brak odwołań do KM FE dla opolskiego.

Podkarpackie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie podkarpackim zawiązano 11 Związków ZIT, które obejmują swoim zasięgiem 63 z 160 gmin. W skład żadnego Związku nie wchodzi powiat.

8 Związków funkcjonuje w formule porozumienia międzygminnego, 2 stowarzyszenia, a co do 1 (Duopol Dębica – Ropczyce) nie mamy informacji o formie prawnej.

Największy ZIT (Rzeszowski) liczy 15, a pozostałe od 3 do 7 JST.

Ciała doradcze

Ciała doradcze liczą od 4 do 18 członków. Udział organizacji pozarządowych mieści się w przedziale od 1 przedstawiciela (MOF Lubaczowa, udział NGO wynosi 17%)³¹

30 Jeden z dwóch wyjątków w skali kraju.

31 Miejsce podmiotów działających w obszarze ochrony środowiska zajmuje Nadleśnictwo Lubaczów.

do 12 (MOF Stalowa Wola – 67%), a w MOF Tarnobrzeg wszystkie miejsca w tym organie zajmują organizacje pozarządowe.

Katalog zadań ciał doradczych, obok podstawowego zestawu w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu, obejmuje także działania mające na celu “zwiększenie udziału przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w realizacji rozwoju strategicznego.”

“Aktywny udział przedstawicieli organizacji społecznych pomoże w przygotowaniu i realizacji Strategii ZIT w zgodzie z potrzebami i oczekiwaniami lokalnej społeczności.” (MOF Tarnobrzeg)

Dysponujemy dostępem do treści 2 regulaminów ciał doradczych. Najistotniejsze dla wdrażania zasady partnerstwa zapisy stanowią, że sposobem podejmowania decyzji jest głosowanie, zaś posiedzenia odbywają się w miarę potrzeb.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategii ZIT w województwie podkarpackim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu oraz beneficjenta interwencji:

“Rozwój infrastruktury kultury poprzez modernizację zabytkowej kamienicy na jarosławskim rynku z przeznaczeniem na cele kulturalne, w tym działalność organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury (z dostosowaniem dla osób ze szczególnymi potrzebami).” (MOF Jarosław – Przeworsk)

“Tworzenie warunków do rozwoju organizacji społecznych oraz podnoszenie ich kwalifikacji i kompetencji.” (MOF Lubaczów)

“Działaniami priorytetowymi w tym zakresie powinny być: integracja społeczna wraz ze wzmocnieniem i rozwijaniem instytucji pomocy społecznej i podmiotów ekonomii społecznej, rozwój usług publicznych w tym edukacyjnych i atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego.” (MOF Stalowa Wola)

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach ZIT województwa podkarpackiego brak odwołań do KM FE dla podkarpackiego.

Podlaskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie podlaskim zawiązано 3 Związki ZIT. Instrumenty terytorialne obejmują 16 na 118 gmin województwa. Największy Związek liczy 10 (Białostocki OF), a najmniejszy 2 JST (MOF Suwałki). W skład żadnego nie wchodzi powiat.

Jeden Związek ZIT funkcjonuje w formule stowarzyszenia, a dwa w formule związku międzygminnego.

Ciała doradcze

Ciała doradcze liczą od 15 (Białostocki OF) do 68 członków (MOF Suwałki)³². Udział organizacji pozarządowych w dwóch ciałach (MOF Ełk i MOF Suwałki) jest niższy niż 25%, a w Białostockim OF niższy niż 50%. W przypadku Białostockiego OF skład ciała tworzony jest w trybie zaproszenia.

Katalog zadań ciała doradczego Białostockiego OF uwzględnia podstawowy zestaw w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu.

Nie dysponujemy dostępem do treści żadnego regulaminu ciała doradczego.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategii ZIT w województwie podlaskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu, beneficjenta interwencji:

“intensyfikacja współpracy z instytucjami i organizacjami zajmującymi się promocją zdrowia bądź działającymi na rzecz osób chorych”

“pobudzanie do większej aktywności organizacji społecznych działających na rzecz osób o specjalnych potrzebach rozwojowych, w celu tworzenia grup wsparcia i prowadzenia działań pomocowych” (Białostocki OF)

A także realizatora działań zapisanych w Strategii (MOF Suwałki).

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach ZIT województwa podlaskiego brak odwołań do KM FE dla podlaskiego.

Pomorskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie pomorskim zawiązano 9 Związków ZIT, które łącznie obejmują co najmniej 59 na 118 gmin województwa. Największy Związek ZIT liczy 30 JST (OM Gdańsk – Gdynia – Sopot), liczebność pozostałych mieści się w przedziale od 2 (MOF Kościerzyna) do 8 JST (MOF Słupsk – Ustka). W skład większości wchodzi powiat.

8 Związków funkcjonuje w formule porozumienia ponadgminnego, a 1 w formule stowarzyszenia (OM Gdańsk – Gdynia – Sopot).

Ciała doradcze

Ciała doradcze liczą od 11 do 20 członków. W jednym przypadku w skład liczącego 11 przedstawicieli ciała doradczego MOF Kwidzyn nie wchodzi żadna organizacja pozarządowa³³. Udział organizacji pozarządowych w pozostałych ciałach doradczych

³² To zdecydowanie najliczniejsze ciało doradcze ZIT w skali kraju.

mieści się w przedziale od 30% (MOF Kościerzyna) do 80% (MOF Starogard Gdański).

W większości przypadków rekrutacja członków ciał doradczych odbywała się w formule otwartego naboru, za wyjątkiem MOF Malbork – Sztum, gdzie

“Członkowie Komitetu zostali wytypowani przez Partnerów MOF, z zachowaniem zasady dywersyfikacji obszarów merytorycznych, których reprezentantami, i w ramach których ekspertami są poszczególni przedstawiciele Komitetu.”

Komitet Sterujący ds. Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Metropolitalnego Gdańsk – Gdynia – Sopot, który zgodnie z Umową Partnerstwa pełni rolę ciała doradczego o składzie społeczno-gospodarczym. Komitet liczy 32 członków, w tym 2 obserwatorów (przedstawiciele samorządu województwa); 20 członków to przedstawiciele samorządów tworzących Związek ZIT, a 12 to przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego.

Katalog zadań ciał doradczych Związków ZIT w województwie pomorskim uwzględnia podstawowy zestaw w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu. Katalog uzupełniają:

- pełnienie roli forum wymiany informacji, przeprowadzania konsultacji oraz opiniowania spraw związanych z ZIT;
- zapewnienie zaangażowania społecznego na wszystkich etapach opracowania Strategii.

Dysponujemy dostępem do 2 regulaminów ciał doradczych.

Najistotniejszy dla realizacji zasady partnerstwa zapis stanowi, że decyzje ciała doradczego podejmowane są w poprzez uzgodnienie stanowisk, w przypadku niemożności uzyskania zgody poprzez głosowanie.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategiach ZIT w województwie pomorskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu, beneficjenta interwencji:

“Kompleksowe wsparcie NGOs oraz wolontariatu przy trwałej współpracy organizacji pozarządowych, biznesu i sektora publicznego na terenie MOF (m.in. ekonomia społeczna, wolontariat pracowniczy)” (MOF Lębork)

A także realizatora zapisanych w Strategii działań skierowanych na kompleksową integrację imigrantów na terenie MOF Starogardu Gdańskiego.

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach ZIT województwa pomorskiego brak odwołań do KM FE dla pomorskiego.

33 5 członków reprezentuje instytucje władzy i administracji samorządowej, a 6 to przedstawiciele innego typu podmiotów, w tym lokalni aktywiści.

Śląskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie śląskim zawiązano 4 Związki ZIT. Instrumenty terytorialne obejmują 167 na 167 gmin województwa³⁴. Związki liczą od 28 do 81 JST (MOF Subregion Centralny³⁵). Wszystkie funkcjonują w formule stowarzyszenia i w skład każdego z nich wchodzi powiaty.

Ciała doradcze

Dwa ciała doradcze, których dane o składzie instytucjonalnym, posiadamy, liczą 23 i 24 członków. Udział organizacji pozarządowych w ich składach to około 60%. W składach obu ciał są przedstawiciele władz i administracji samorządowej, zaś w przypadku ciała doradczego Subregionu Północnego jego przewodniczącym jest Przewodniczący Zarządu Związku Gmin i Powiatów Subregionu Północnego Województwa Śląskiego, czyli instytucji pełniącej rolę IP w tym ZIT.

W obu przypadkach rekrutacja członków ciał doradczych odbywała się w formule otwartego naboru, a w przypadku Subregionu Centralnego uzupełniająco przeprowadzono nabór w trybie zaproszenia.

Katalog zadań ciał doradczych Związków ZIT w województwie śląskim uwzględnia podstawowy zestaw w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu. Katalog uzupełniają:

- diagnoza potrzeb Subregionu;
- prowadzenie działań edukacyjnych;
- rekomendowanie dodatkowych analiz;
- pełnienie roli forum wymiany informacji, przeprowadzania konsultacji oraz opiniowania spraw związanych z ZIT;
- rozwijanie dialogu społecznego;
- zapewnienie zaangażowania społecznego na wszystkich etapach opracowania Strategii.

Dysponujemy dostępem do treści 2 regulaminów ciał doradczych.

Regulamin ciała doradczego Subregionu Centralnego przewiduje m.in.:

- jawność posiedzeń, które mogą się odbywać w trybie stacjonarnym i zdalnym
- decyzyjność ciała w zakresie harmonogramu pracy: "Rada przyjmuje roczny harmonogram pracy.", a częstotliwość posiedzeń ustala się w miarę potrzeb;
- dopuszczenia do udziału w posiedzeniach ciała – na zaproszenie Przewodniczącego – osób spoza jego składu, ale bez prawa głosowania nad stanowiskami;
- uzgadnianie stanowisk ciała doradczego w drodze głosowania.

Zaś w regulaminie ciała doradczego Subregionu Północnego częstotliwość spotkań ustala się na minimum raz w roku.

34 Jedyne województwo, w którym związki ZIT obejmują 100% jego gmin i powiatów.

35 To największy ZIT w Polsce.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategiach ZIT w województwie śląskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu, beneficjenta interwencji:

“Ważnym działaniem jest również wspieranie jednostek samorządu terytorialnego we współpracy z organizacjami pozarządowymi.” (Subregion Centralny)

“Rozwój narzędzi partycypacji społecznej.” (Subregion Północny)

A także realizatora zapisanych w Strategii działań edukacyjnych “na rzecz budowania kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców w różnym wieku, w tym realizowane w partnerstwie (m. in. podmiotów edukacyjnych, kulturalnych, biznesu, organizacji pozarządowych, parafii itp.).” (Subregion Zachodni)

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach Związków ZIT województwa śląskiego zapisano, że:

- “Szczegółowe warunki i procedury obowiązujące w realizacji ZIT zostaną zapisane w porozumieniu pomiędzy Związkiem Subregionu Centralnego a Zarządem Województwa Śląskiego, działającym jako Instytucja Zarządzająca Programem Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021 – 2027, precyzującym zakres zadań realizowanych w związku z wdrażaniem ZIT. Będzie ono określało m.in. udział Związku w konsultowaniu dokumentów programowych i regulaminów naborów, w ustalaniu harmonogramu naborów, udział w pracach Komitetu Monitorującego i w grupach roboczych.”;
- do zadań Stowarzyszenia należy m. in.: delegowanie do udziału w pracach Komitetu Monitorującego FE dla województwa śląskiego 2021 – 2027 przedstawiciela ZIT (Subregion Północny).

Świętokrzyskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie świętokrzyskim zawiązано 6 Związków ZIT, które łącznie obejmują minimum³⁶ 38 na 102 gmin województwa. Związki liczą od 2 (MOF Busko Zdrój) do 17 gmin (MOF Miasta Północy). W skład żadnego nie wchodzi powiaty.

Ciała doradcze

Dwa ciała doradcze, których dane o składzie instytucjonalnym mamy liczą 10 i 12 członków. Udział organizacji pozarządowych w ich składach to odpowiednio 75% i 40%. W składach obu ciał są przedstawiciele władz i administracji samorządowej. Rekrutacja członków ciał doradczych odbywała się w formule otwartego naboru.

Katalog zadań ciał doradczych Związków ZIT w województwie świętokrzyskim uwzględnia podstawowy zestaw w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu. Katalog uzupełnia zadanie

36 Brak danych o Związku ZIT MOF Sandomierza.

mające na celu zapewnienie zaangażowania społecznego na wszystkich etapach opracowania Strategii.

Dysponujemy dostępem do treści 4 regulaminów ciał doradczych.

Najistotniejsze dla wdrażania zasady partnerstwa zapisy regulaminów przewidują m.in., że:

- kadencja ciała upływa wraz z zakończeniem procesu wdrażania Strategii, w momencie opracowania Raportu ewaluacyjnego ex-post z realizacji Strategii (MOF Busko Zdrój);
- w pracach ciała mogą uczestniczyć przedstawiciele władz partnerów tworzących Związek ZIT oraz inne osoby przez nich zaproszone (MOF Busko Zdrój);
- częstotliwość spotkań ciała doradczego:
  - Kieleckiego OF “przynajmniej raz na kwartał, przy czym Przewodniczący ma prawo zwoływania obrad, w każdym przypadku kiedy zaistnieje taka konieczność”;
  - na etapie wdrażania Strategii ZIT spotkania ciała powinny odbywać się nie rzadziej niż jeden raz w półroczu (MOF Staszowa),
  - MOF Jędrzejów w miarę potrzeb;
- opinie ciała przyjmowane są zwykłą większością głosów (Kielecki OF).

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategii ZIT w województwie świętokrzyskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu, beneficjenta interwencji:

“Zakłada się wspieranie działań edukacyjnych, promocyjnych, integracyjnych, które realizowane będą z udziałem lokalnych liderów, organizacji społecznych, szkół, przedszkoli, przedsiębiorców. Upowszechniane i realizowane będą lokalne programy edukacji o historii i dziedzictwie kulturowym już od najniższych poziomów nauczania. W tym celu ważne jest wspieranie działalności oraz podnoszenie jakości oferty instytucji kultury i organizacji społecznych, realizujących programy rozwoju tożsamości oraz popularyzacji dziedzictwa kulturowego.” (Kielecki OF)

“Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej.” (MOF Busko Zdrój, MOF Staszowa)

A także realizatora zapisanych w Strategii działań:

“Aktywność mieszkańców Kieleckiego OF wspierać będą tworzone i rozwijane przy współpracy partnerów KOF z organizacjami społecznymi międzypokoleniowe programy, imprezy, wydarzenia integracyjne i inicjatywy społeczne.”

“Rozszerzenie oferty (w tym bezpłatnej) kulturalnej i spędzania czasu wolnego wspólnie realizowanej przez samorządy lokalne i organizacje pozarządowe.” (MOF Miasta Północy)

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiiach ZIT brak odniesień do KM FE dla świętokrzyskiego.

Warmińsko-mazurskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie warmińsko-mazurskim zawiązano 3 Związki ZIT, które łącznie obejmują 17 na 116 gmin województwa. Związki liczą od 2 (MOF Ełk) do 8 gmin (MOF Elbląg). W skład żadnego nie wchodzi powiaty.

Ciała doradcze

W województwie warmińsko-mazurskim ciała doradcze powołano tylko w 2 z 3 Związkach ZIT³⁷. Liczebność powołanych ciał to 6 i 13 członków. Udział organizacji pozarządowych w składzie jednego z nich wynosi 67%, a drugiego 100%. W składzie tego pierwszego są przedstawiciele władz i administracji samorządowej.

Rekrutacja członków ciała doradczego MOF Olsztyna odbywała się w formule naboru otwartego oraz zamkniętego o charakterze uzupełniającym.

Katalog zadań ciał doradczych Związków ZIT w województwie warmińsko-mazurskim nie wykracza ponad podstawowy zestaw w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu.

Dysponujemy dostępem do treści 1 regulaminu ciała doradczego. Najistotniejszy dla wdrażania zasady partnerstwa zapis regulaminu ciała doradczego Związku ZIT MOF Olsztyna przewiduje przyjmowanie stanowisk w trybie głosowania.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategiach ZIT w województwie warmińsko-mazurskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu, beneficjenta interwencji:

“Działania objęte kierunkiem to wsparcie osób z niepełnosprawnościami w pełnym uczestnictwie we wszystkich aspektach życia, aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób biernych zawodowo oraz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.” Założono także wzmocnienie sektora ekonomii społecznej oraz potencjału instytucji pomocy społecznej m.in. w zakresie kompetencji pracowników i inwestycji w infrastrukturę jednostek. (MOF Olsztyna)

A także realizatora zapisanych w Strategii działań:

“Zakłada się realizację Strategii MOF Elbląga w szerokiej współpracy różnych podmiotów: przedstawicieli organizacji, instytucji oraz podmiotów gospodarczych działających na terenie MOF Elbląga, których cele są zbieżne z celami zapisanymi w Strategii.”

“Istotną rolę w przemianach MOF Ełku pełnić będą mieszkańcy i organizacje pozarządowe.”

37 Wyjątkiem jest MOF Ełk.

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach ZIT brak odniesień do KM FE dla warmińsko-mazurskiego.

Wielkopolskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie wielkopolskim zawiązano 7 Związków ZIT, które łącznie obejmują minimum³⁸ 84 na 226 gmin województwa. Związki liczą od 6 (MOF Koło – Turek) do 23 JST (Aglomeracja Kalisko – Ostrowska i Metropolia Poznań). W skład większości Związków ZIT wchodzi powiaty.

Ciała doradcze

Znany skład 4 ciał doradczych. Liczą od 7 (MOF Konin) do 33 (MOF Piła³⁹) członków. Udział organizacji pozarządowych w ich składach mieści się w przedziale od 33% (Aglomeracja Kalisko – Ostrowska) do 95% (Metropolia Poznańska⁴⁰). W skład ciała doradczego ZIT Aglomeracja Kalisko – Ostrowskiej wchodzi przedstawiciel związku zawodowego⁴¹. W skład ciała doradczego MOF Piła wchodzi – obok podmiotów z sektora pozarządowego, biznesu, sektora nauki – przedstawiciele sołectw⁴². W przypadku Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej LGD zakwalifikowano jako partnera gospodarczego.

Rekrutacja członków ciał doradczych Związków ZIT w województwie wielkopolskim odbywa się w następujących formułach:

- powołania do grupy roboczej ds. opracowania Strategii i uzupełniający nabór otwarty w celu przekształcenia w ciało doradcze (Aglomeracja Kalisko – Ostrowska);
- nabór zamknięty na zaproszenie Lidera ZIT (MOF Konin);
- zgłoszenie przez gminy członkowskie Porozumienia ZIT MOF Piły;
- zgłoszenie przez członków Stowarzyszenia Metropolia Poznań na podstawie wewnętrznych procedur kwalifikacyjnych poszczególnych samorządów i i uzupełniający nabór otwarty.

Katalog zadań ciał doradczych Związków ZIT w województwie wielkopolskim nie wykracza ponad podstawowy zestaw w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu.

Dysponujemy dostępem do treści 2 regulaminów ciał doradczych. Najistotniejsze dla realizacji zasady partnerstwa zapisy regulaminów przewidują m.in.:

38 Brak danych o Związku ZIT MOF Leszna.

39 Drugie pod względem liczebności ciało doradcze w Polsce.

40 W skład ciała doradczego wchodzi przedstawiciel Stowarzyszenia Metropolia Poznań, pełniącego rolę IP ZIT.

41 To jeden z nielicznych przypadków włączenia tej kategorii podmiotów w skład ciał doradczych, zdecydowanie rzadszy niż włączanie związków gospodarczych, np. izb handlowych.

42 Co jest ewenementem w skali Polski.

- organizowanie posiedzeń części składu ciała o charakterze roboczym (MOF Konin);
- przyjmowanie stanowisk w trybie uzgodnienia, a w przypadku niemożności uzyskania porozumienia w trybie głosowania (MOF Konin);
- przyjmowania stanowisk w trybie głosowania (Aglomeracja Poznańska);
- wyłączenia z podejmowania decyzji w zakresie, którego ten konflikt dotyczy członków ciała, w przypadku wystąpienia konfliktu interesów (Aglomeracja Poznańska);
- częstotliwość półroczną (MOF Konin) lub roczną (Metropolia Poznańska) i w miarę potrzeb.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategii ZIT w województwie wielkopolskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu, beneficjenta interwencji:

“Aktywizacja i integracja społeczności lokalnych poprzez wsparcie działań organizacji społeczeństwa obywatelskiego.” (Metropolia Poznańska)

“Wzmacnianie organizacji pozarządowych.” (MOF Koło – Turek)

A także realizatora zapisanych w Strategii działań:

“Realizatorami projektów w ramach strategii mogą być samorządy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy i inne podmioty.” (MOF Gniezno)

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategiach ZIT Metropolii Poznańskiej i Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zapisano, że przedstawiciele Związku ZIT biorą udział w pracach KM programu regionalnego Fundusze Europejskie w charakterze członka.

Zachodniopomorskie

Struktura Związków ZIT

W perspektywie 2021 – 2027 w województwie zachodniopomorskim zawiązано 8 Związków ZIT, które łącznie obejmują 78 na 113 gmin województwa. Związki liczą od 6 (MOF Wałcz) do 23 JST (Koszalin – Kołobrzeg – Białogard). W skład każdego Związku ZIT wchodzi powiaty.

Ciała doradcze

Znany składy 3 ciał doradczych. Liczą od 5 (Koszalin – Kołobrzeg – Białogard⁴³) do 20 (MOF Gryfice) członków. Udział organizacji pozarządowych w ich składach mieści się w przedziale od 25% (MOF Gryfice) do 80% (MOF Koszalin – Kołobrzeg – Białogard).

⁴³ W trakcie zorganizowanej procedury naboru obsadzono tylko 5 z 15 miejsc.

Rekrutacja członków ciał doradczych Związków ZIT w województwie zachodniopomorskim odbywa się w następujących formułach:

- powołanie przez Lidera ZIT spośród wskazanych przez Radę Partnerstwa lub spośród osób zgłoszonych w ramach otwartego naboru zorganizowanego przez Lidera (MOF Gryfice);
- powołanie w drodze zaproszenia interesariuszy współpracujących ze stronami Porozumienia na etapie opracowania diagnozy obszaru oraz spośród osób zgłoszonych w ramach otwartego naboru (MFO Sławno);
- naboru otwartego.

Katalog zadań ciał doradczych Związków ZIT w województwie zachodniopomorskim obejmuje podstawowy zestaw w postaci: opiniowania projektu Strategii, promowania ZIT, monitorowania postępów w wdrażaniu, a także:

- przedstawianie opinii i stanowisk reprezentowanych instytucji, organizacji i podmiotów na posiedzeniach;
- udział w organizowanych spotkaniach i warsztatach związanych z zarządzaniem ZIT;
- pełnienie roli forum współpracy i dialogu interesariuszy ze Związkiem ZIT w sprawach dotyczących przygotowania i wdrażania Strategii.

Dysponujemy dostępem do treści 4 regulaminów ciał doradczych.

Najistotniejsze dla realizacji zasady partnerstwa zapisy regulaminów przewidują m.in.:

- przyjmowanie stanowisk w trybie głosowania;
- kwartalną częstotliwość posiedzeń ciała (MOF Gryfice) i w miarę potrzeb.

Rola organizacji pozarządowych w Strategii ZIT

W Strategiiach ZIT w województwie zachodniopomorskim organizacje pozarządowe pełnią rolę elementu diagnozy kondycji regionu, realizatora zapisanych w Strategii działań:

“Projekty będą realizowane na wiele sposobów przez pojedynczą gminę, w partnerstwie międzygminnym oraz partnerstwie międzysektorowym (integrującym kilka rodzajów interesariuszy: władze publiczne, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe itp.)” (MOF Kamień Pomorski)

“Projekty, w zastosowanym podejściu zintegrowanym, będą realizowane w trzech modelach: w partnerstwie międzygminnym, przez pojedynczą gminę oraz w partnerstwie międzysektorowym (integrującym kilka rodzajów interesariuszy: władze publiczne, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe itp.)” (MOF Sławna)

Relacje z Komitetem Monitorującym Fundusze Europejskie dla województwa

W Strategii ZIT MOF Koszalin – Kołobrzeg – Białogard zapisano, że podstawą oceny merytorycznej złożonych projektów są kryteria wyboru przyjęte przez KM FE dla Pomorza Zachodniego.

Załącznik

Tab. nr 2. Lista miejskich obszarów funkcjonalnych, w których w perspektywie 2021 – 2027 realizowany będzie instrument ZIT

Lp.	Województwo	Miejski Obszar Funkcjonalny	liczba JST		adres strony internetowej
			gmin	powiatów	
1	Dolnośląskie	Legnica - Głogów	30	5	
2	Dolnośląskie	Południowy	25	3	stowarzyszeniezd.pl
3	Dolnośląskie	Zachodni	17	3	
4	Dolnośląskie	Jelenia Góra	26	2	https://zitaj.jeleniagora.pl
5	Dolnośląskie	Wałbrzych	22	5	https://ipaw.walbrzych.eu/
6	Dolnośląskie	Wrocław	19	3	https://zitwrof.pl/
7	Dolnośląskie	Subregion Wrocławski (IIT)	25	0	
8	Kujawsko - pomorskie	Bydgoszcz	18	2	https://www.bydgoszcz.pl/miasto/zit-bydof/
9	Kujawsko - pomorskie	Grudziądz	4	1	https://stowarzyszeniezit.grudziadz.pl/
10	Kujawsko - pomorskie	Inowrocław	2	0	https://www.inowroclaw.pl/strona-3445-zit_inowroclaw.html
11	Kujawsko - pomorskie	Toruń	31	4	https://www.zit-torun.pl/
12	Kujawsko - pomorskie	Włocławek	15	1	http://wlof.wloclawek.eu/
13	Lubelskie	Biała Podlaska	2	0	Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2020-2030 (bialapodlaska.pl)
14	Lubelskie	Biłgoraj	3	0	MOF Biłgoraj (mofbilgoraj.pl)
15	Lubelskie	Chełm	3	0	Chełmski Obszar Funkcjonalny - CWD
16	Lubelskie	Hrubieszów	1	0	
17	Lubelskie	Janów Lubelski	4	0	
18	Lubelskie	Krasnostaw	5	1	Miejski Obszar Funkcjonalny Krasnegostawu - CWD
19	Lubelskie	Kraśnik	4	0	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego - Kraśnik.eu - Oficjalny portal miasta Kraśnik (krasnik.eu)
20	Lubelskie	Lublin	22	4	slom.pl
21	Lubelskie	Łuków	3	1	

22	Lubelskie	Opole Lubelskie	4	0	Miejski Obszar Funkcjonalny Opola Lubelskiego - CWD
23	Lubelskie	Parczew	bd		
24	Lubelskie	Puławy	6	0	
25	Lubelskie	Radzyń Podlaski	7	1	
26	Lubelskie	Ryki	3	0	
27	Lubelskie	Tomaszów Lubelski	2	0	
28	Lubelskie	Włodawa	2	0	
29	Lubelskie	Zamość	2	1	
30	Lubuskie	Gorzów Wielkopolski	10	0	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne - Urząd Miasta Gorzowa Wielkopolskiego
31	Lubuskie	Świebodzin - Międzyrzecz	3	0	
32	Lubuskie	Zielona Góra - Nowa Sól	7	1	https://www.lubuskie-trojmiasto.pl/
33	Lubuskie	Żary - Żagań	5	0	
34	Łódzkie	Sieradz - Zduńska Wola - Łask	10	0	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego - Miasto Zduńska Wola (zdunskawola.pl)
35	Łódzkie	Tomaszów Mazowiecki - Opoczno	14	0	
36	Łódzkie	Radomsko - Piotrków Trybunalski - Bełchatów	14	0	Piotrków Trybunalski - Oficjalny portal miejski Miejski Obszar Funkcjonalny Radomsko - Piotrków Trybunalski - Bełchatów (piotrkow.pl)
37	Łódzkie	Łódź	26	4	https://www.lom.lodz.pl/
38	Małopolskie	Chrzanów	5	0	
39	Małopolskie	Gorlice	3	0	GOF Gorlice Gorlicki Obszar Funkcjonalny
40	Małopolskie	Kraków	15	0	https://metropoliakrakowska.pl/
41	Małopolskie	Nowy Sącz	17	0	Stowarzyszenie Sądecki Obszar Funkcjonalny – Sądecki Obszar Funkcjonalny (stowarzyszeniesof.pl)
42	Małopolskie	Podhala	11	2	
43	Małopolskie	Tarnów	17	0	Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska
44	Małopolskie	IIT Otulina Podkrakowska	10	0	Stowarzyszenie Otulina Podkrakowska
45	Mazowieckie	Warszawa	72	5	https://um.warszawa.pl/waw/metropolia-warszawska/o-zit-2021-2027-
46	Opolskie	Opole	21	0	https://www.aglomeracja-opolska.pl/
47	Podkarpackie	Dębica - Ropczyce	4	0	
48	Podkarpackie	Jarosław - Przeworsk	4	0	https://moforg.pl/

49	Podkarpackie	Sanok - Lesko	4	0	
50	Podkarpackie	Jasło	6	0	
51	Podkarpackie	Krosno	7	0	
52	Podkarpackie	Lubaczów	3	0	
53	Podkarpackie	Mielec	4	0	
54	Podkarpackie	Przemyśl	6	0	
55	Podkarpackie	Rzeszów	15	0	https://rof.org.pl/
56	Podkarpackie	Stalowa Wola	5	0	
57	Podkarpackie	Tarnobrzeg	5	0	
58	Podlaskie	Białystok	10	0	Start (bof.org.pl)
59	Podlaskie	Łomża	4	0	
60	Podlaskie	Suwałki	2	0	
61	Pomorskie	Bytów	4	0	
62	Pomorskie	Chojnice - Człuchów	4	2	
63	Pomorskie	Gdańsk - Gdynia - Sopot	30	0	Obszar Metropolitalny Gdańsk Gdynia Sopot (metropoliagdansk.pl)
64	Pomorskie	Kościerzyna	2	0	
65	Pomorskie	Kwidzyn	4	0	
66	Pomorskie	Lębork	3	1	
67	Pomorskie	Malbork - Sztum	5	2	
68	Pomorskie	Słupsk - Ustka	7	1	Miejski Obszar Funkcjonalny Słupsk-Ustka (www.slupsk.pl)
69	Pomorskie	Starogard Gdański	4	1	
70	Śląskie	Subregion Centralny	73	8	https://subregioncentralny.pl/
71	Śląskie	Subregion Południowy	38	3	https://aglomeracjabeskidzka.eu/
72	Śląskie	Subregion Północny	31	3	Subregion Północny Województwa Śląskiego – Związek Gmin i Powiatów Subregionu Północnego Województwa Śląskiego (subregion-polnocny.pl)
73	Śląskie	Subregion Zachodni	25	3	Subregion Zachodni Województwa Śląskiego - Strona główna
74	Świętokrzyskie	Busko Zdrój	2	0	MOF Busko-Zdrój
75	Świętokrzyskie	Jędrzejów	3	0	
76	Świętokrzyskie	Kielce	13	0	https://zitkof.kielce.eu/
77	Świętokrzyskie	Miasta Północy	17	0	

78	Świętokrzyskie	Sandomierz	bd		
79	Świętokrzyskie	Staszów	3	0	
80	Warmińsko - mazurskie	Elbląg	8	0	
81	Warmińsko - mazurskie	Elk	2	0	
82	Warmińsko - mazurskie	Olsztyn	7	0	
83	Wielkopolskie	Aglomeracja Kalisko - Ostrowska	20	3	Stowarzyszenie Aglomeracja Kalisko-Ostrowska – Stowarzyszenie Aglomeracja Kalisko-Ostrowska (sako-info.pl)
84	Wielkopolskie	Gniezno	11	1	zit-gniezno.eu – Stowarzyszenie ZIT Gniezno
85	Wielkopolskie	Koło - Turek	6	0	
86	Wielkopolskie	Konin	14	1	Stowarzyszenie Aglomeracja Konińska – Solidarna współpraca dla zrównoważonego rozwoju Aglomeracji Konińskiej (aglomeracijakoninska.org)
87	Wielkopolskie	Leszno	bd		
88	Wielkopolskie	Piła	11	0	
89	Wielkopolskie	Poznań	22	1	Serwis Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania w ramach WRPO 2014+ (metropoliapoznan.pl)
90	Zachodniopomorskie	Gryfice	6	1	
91	Zachodniopomorskie	Kamień Pomorski	6	1	
92	Zachodniopomorskie	Sławno	6	1	
93	Zachodniopomorskie	Szczecin	13	1	http://zit-som.szczecin.pl/
94	Zachodniopomorskie	Szczecinek	6	1	
95	Zachodniopomorskie	Wałcz	5	1	
96	Zachodniopomorskie	Koszalin - Kołobrzeg - Białogard	20	3	O NAS Serwis Urzędu Miejskiego w Koszalinie
97	Zachodniopomorskie	Subregion miast strefy centralnej	16	3	Związek Zachodniopomorskiej Strefy Centralnej (pojezierzedrawskie.com.pl)

Źródło: Ministerstwo Funduszy i Rozwoju regionalnego, stan na 9.05.2024 r.